

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

Tom I ■ Art. 1–424

redakcja naukowa Dariusz Świecki

Barbara Augustyniak, Krzysztof Eichstaedt

Michał Kurowski, Dariusz Świecki

NOWELIZACJA KPK 2019

WYDANIE **5**

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

Tom I ■ Art. 1–424

redakcja naukowa Dariusz Świecki

Barbara Augustyniak, Krzysztof Eichstaedt
Michał Kurowski, Dariusz Świecki

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

5

Stan prawny na 10 stycznia 2020 r.

Wydawca

Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący

Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne

Eliza Marks, Bartosz Stanisławski – JustLuk

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Łamanie

JustLuk

Poszczególne działy komentarza opracowali:

Barbara Augustyniak: dział XIII

Krzysztof Eichstaedt: dział III; dział V rozdz. 25, 26; dział VI; dział VII rozdz. 38;
dział VIII rozdz. 40, 41, 44, 47; dział X; dział XIV; dział XV

Michał Kurowski: dział I; dział IV; dział V rozdz. 19–24; dział VII rozdz. 33–37, 39

Dariusz Świecki: dział II; dział VIII rozdz. 42, 43, 45, 46; dział IX; dział XI; dział XII

Propozycja cytowania: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-380-2

5. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie	19
Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 30)	23
Dział I. Przepisy wstępne	25
Dział II. Sąd	192
Rozdział 1. Właściwość i skład sądu	192
Rozdział 2. Wyłączenie sędziego	268
Dział III. Strony, obrońcy, pełnomocnicy, przedstawiciel społeczny, podmiot zobowiązany, właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przepadkiem	309
Rozdział 3. Oskarżyciel publiczny	309
Rozdział 4. Pokrzywdzony	333
Rozdział 5. Oskarżyciel posiłkowy	356
Rozdział 6. Oskarżyciel prywatny	380
Rozdział 7. (uchylony)	392
Rozdział 8. Oskarżony	393
Rozdział 9. Obrońcy i pełnomocnicy	445
Rozdział 10. Przedstawiciel społeczny	472
Rozdział 10a. Podmiot zobowiązany	479
Rozdział 10b. Właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przepadkiem	483
Dział IV. Czynności procesowe	485
Rozdział 11. Orzeczenia, zarządzenia i polecenia	485
Rozdział 12. Narada i głosowanie	541
Rozdział 13. Porządek czynności procesowych	554
Rozdział 14. Terminy	573
Rozdział 15. Doręczenia	590
Rozdział 16. Protokoły	612

Rozdział 17. Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów	645
Rozdział 18. Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt	666
Dział V. Dowody	676
Rozdział 19. Przepisy ogólne	676
Rozdział 20. Wyjaśnienia oskarżonego	741
Rozdział 21. Świadczenie	749
Rozdział 22. Biegli, tłumacze, specjaliści	807
Rozdział 23. Ogłędziny. Otwarcie zwłok. Eksperyment procesowy	846
Rozdział 24. Wywiad środowiskowy i badanie osoby oskarżonego	856
Rozdział 25. Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie	869
Rozdział 26. Kontrola i utrwalanie rozmów	913
Dział VI. Środki przymusu	937
Rozdział 27. Zatrzymanie	937
Rozdział 28. Środki zapobiegawcze	965
Rozdział 29. Poszukiwanie oskarżonego i list gończy	1107
Rozdział 30. List żelazny	1115
Rozdział 31. Kary porządkowe	1126
Rozdział 32. Zabezpieczenie majątkowe	1147
Dział VII. Postępowanie przygotowawcze	1175
Rozdział 33. Przepisy ogólne	1175
Rozdział 34. Wszczęcie śledztwa	1206
Rozdział 35. Przebieg śledztwa	1232
Rozdział 36. Zamknięcie śledztwa	1263
Rozdział 36a. Dochodzenie	1283
Rozdział 37. Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym	1306
Rozdział 38. Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym	1325
Rozdział 39. Akt oskarżenia	1340
Dział VIII. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji	1367
Rozdział 40. Wstępna kontrola oskarżenia	1367
Rozdział 41. Przygotowanie do rozprawy głównej	1428
Rozdział 42. Jawność rozprawy głównej	1457
Rozdział 43. Przepisy ogólne o rozprawie głównej	1480
Rozdział 44. Rozpoczęcie rozprawy głównej	1555
Rozdział 45. Przewód sądowy	1562
Rozdział 46. Głosy końcowe	1734
Rozdział 47. Wyrokowanie	1740

Wprowadzenie

Kodeks postępowania karnego podlegał ostatnio licznym i głębokim nowelizacjom. Gruntowne zmiany dokonane zostały przez trzy duże nowelizacje. Pierwsza obowiązywała od 1.07.2015 r., druga – od 15.04.2016 r., a trzecia obowiązuje od 5.10.2019 r. Ponadto były jeszcze zmiany mniejsze. Wielka reforma procedury karnej, która weszła w życie z dniem 1.07.2015 r. (Dz.U. z 2013 r. poz. 1247 i Dz.U. z 2015 r. poz. 396), wprowadziła zwiększoną kontrydiktoryjność procesu karnego, której efektem była rewolucyjna wręcz zmiana dotychczasowego modelu postępowania sądowego. Jednak jej najistotniejsze rozwiązania zostały zmienione nowelizacją z 11.03.2016 r. (Dz.U. poz. 437 ze zm.), obowiązującą od 15.04.2016 r. Jej wynikiem był powrót do zwiększonej inkwizycyjności postępowania sądowego kosztem jego kontrydiktoryjności. W tym aspekcie nastąpiło fundamentalne odejście od poprzedniej reformy procedury karnej. Nie doszło jednak do całkowitego odwrócenia zmian dokonanych poprzednią reformą, gdyż w większości pozostawiono uregulowania, które nie odnoszą się do kontrydiktoryjnego przeprowadzania dowodów. Ostatnia duża nowelizacja Kodeksu postępowania karnego weszła w życie 5.10.2019 r., a tylko przepis określający skrótową formę ogłoszenia sentencji wyroku obowiązuje od 5.09.2019 r., natomiast przepisy dotyczące formularzowego wzoru sporządzania pisemnego uzasadnienia wyroku sądu pierwszej i drugiej instancji obowiązują od 5.12.2019 r. (Dz.U. poz. 1694). Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy nowelizacyjnej, celem zmian było usprawnienie postępowania karnego poprzez rezygnację ze zbędnego formalizmu, wprowadzenie ułatwień dla uczestników postępowania związanych z udziałem w nim, zapobieżenie obstrukcji procesowej stron i szersze zabezpieczenie interesu społecznego w postępowaniu. W komentarzu przedstawiono zatem interpretację nowych i zmienionych przepisów także pod kątem ich projektowanej funkcjonalności.

Ponadto dokonano jeszcze pomniejszych nowelizacji Kodeksu postępowania karnego, m.in. ustawami z 10.06.2016 r. (Dz.U. poz. 1070) oraz z 23.03.2017 r. (Dz.U. poz. 768). Zmiany odnoszące się do procedury karnej wprowadziła także ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r. poz. 5 ze zm.) – m.in. do części wojskowej Kodeksu postępowania karnego w związku z likwidacją Izby Wojskowej Sądu Najwyż-

szego. Ustawa ta przewiduje również nowy środek zaskarżenia w postaci skargi nadzwyczajnej. W postępowaniu w sprawie tej skargi w sprawach karnych w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy o SN stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące kasacji. Ponadto w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych ustawą z 10.01.2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 201) w wyniku implementacji do polskiego porządku prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/41/UE z 3.04.2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych (Dz.Urz. UE L 130, s. 1) wprowadzono nową instytucję w postaci europejskiego nakazu dochodzeniowego (rozdział 62c). Ustawa nowelizująca weszła w życie 8.02.2018 r.

Aktualne wydanie komentarza uwzględnia wszystkie te zmiany.

Konsekwencją nowelizacji z 11.03.2016 r., a także późniejszych zmian jest zróżnicowany stan procesowy spraw co do zakresu i sposobu stosowania nowych i dotychczasowych przepisów. Konieczne są zatem wskazówki i pomoc w interpretacji poszczególnych przepisów. Temu celowi służy niniejszy komentarz. Proporcjonalnie do charakteru wprowadzonych zmian dokonano w nim analizy poszczególnych znowelizowanych przepisów, wskazując na pojawiające się wątpliwości interpretacyjne oraz przedstawiając propozycje ich rozwiązania.

W komentarzu wykorzystano dotychczasowy dorobek piśmiennictwa prawniczego. Starano się wszechstronnie, aczkolwiek w syntetyczny sposób przedstawić poglądy doktryny, jak również zaprezentować stanowisko jej przedstawicieli w kwestiach spornych. Na początku każdego rozdziału umieszczono też zestawienie literatury.

W komentarzu zebrano także dorobek judykatury. W szerokim zakresie cytowane jest orzecznictwo Sądu Najwyższego, ale z krytyczną refleksją, gdy wypowiediane poglądy budzą wątpliwości. Dokonano selektywnego doboru orzecznictwa, w tym pod kątem jego aktualności na gruncie obowiązujących przepisów. Wybrano orzeczenia najistotniejsze, zwłaszcza o charakterze precedensowym, gdy przedstawiony pogląd ma znaczenie dla praktyki.

W publikacji główny nacisk położono na kwestie sporne przy stosowaniu przepisów. Myślą przewodnią podczas jej tworzenia było bowiem wydobywanie wątpliwości interpretacyjnych, a nie ich unikanie. W ten sposób starano się wyjść naprzeciw oczekiwaniom praktyków, aby komentarz nie kończył się tam, gdzie zaczynają się problemy.

Realizacja wskazanego celu wymagała nie tylko diagnozy, lecz także przedstawienia propozycji konkretnych rozwiązań. Zaprezentowane w komentarzu poglądy mogą budzić kontrowersje, zwłaszcza gdy wynikają z funkcjonalnej wykładni przepisów.

Należy jednak mieć nadzieję, że będą one stanowiły przyczynek do dalszej dyskusji prawniczej.

Komentarz pełni przede wszystkim funkcję przewodnika po tekście ustawy. Przepisy procesowe mają jednak to do siebie, że stanowią naczynia połączone i nie da się ich objaśniać w oderwaniu od otoczenia normatywnego, w którym funkcjonują. Przy komentowaniu poszczególnych przepisów starano się więc pokazać ich wzajemne powiązania i zależności, aby całościowo przedstawić poszczególne instytucje procesowe.

W publikacji szczegółowo omówiono przepisy regulujące postępowanie ze stosunków międzynarodowych. Implementacja aktów unijnego prawa pochodnego do polskiego porządku prawnego – oparta na zasadzie wzajemnego uznawania orzeczeń – nie tylko oznacza wiele zmian w podejściu do dotychczasowych form współpracy międzynarodowej, lecz przede wszystkim wymaga uwzględniania praktyki, jaka w tej materii się ukształtowała. Rosnąca liczba spraw karnych z elementem zagranicznym stwarza problemy ze stosowaniem przepisów prawa krajowego i międzynarodowego. Dlatego w głównej mierze skoncentrowano się na aspektach praktycznych i technicznych poszczególnych form współpracy międzynarodowej z jednoczesnym uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Od unormowań proceduralnych w dużej mierze zależy sprawne działanie wymiaru sprawiedliwości. Nie ma jednak prawa doskonałego, zawsze konieczna jest jego interpretacja. Chodzi wszakże nie o samą egzegezę tekstu prawnego, ale o jej cel. W komentarzu zostały objaśnione przepisy pod kątem ich funkcjonowania i funkcjonalności, dlatego jego autorami są praktycy z długoletnim doświadczeniem sędziowskim i prokuratorskim, ale również o zacięciu naukowym, mający swój ugruntowany dorobek w literaturze prawniczej.

Publikacja jest skierowana przede wszystkim do praktyków prawa, a więc sędziów, prokuratorów, adwokatów i radców prawnych. Stanowi też źródło wiedzy dla aplikantów zawodów prawniczych.

USTAWA

z 6.06.1997 r.

Kodeks postępowania karnego¹

(Dz.U. z 2020 r. poz. 30)

¹ Niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji realizuje postanowienia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.Urz. UE L 294 z 06.11.2013, str. 1) oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz.Urz. UE L 65 z 11.03.2016, str. 1).

DZIAŁ I

Przepisy wstępne

Literatura: Adamczyk M., *Ochrona praw jednostki w procesie karnym jako element funkcji gwarancyjnej postępowania karnego* [w:] *Z problematyki funkcji procesu karnego*, red. T. Grzegorzczak, J. Izydorczyk, R. Olaszewski, Warszawa 2013; Andrejew I., *Ustawowe znamiona czynu. Typizacja i kwalifikacja przestępstw*, Warszawa 1978; Artymiak G., *Oportunizm w ściganiu czynów zabronionych – wybrane zagadnienia* [w:] *Rozwój nauk penalnych w sześćdziesięciolecie Wydziału Prawa i Administracji UMCS*, red. T. Bojarski [i in.], Lublin 2009; Artymiak G., *Zasada szybkości postępowania karnego. Uwag kilka na tle ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki*, WPP 2005/1; Banasik K., *Zrzeczenie się przedawnienia przez oskarżonego*, Prok. i Pr. 2012/3; Barczak-Oplustil A., *Raglewski J., Praktyczne aspekty przedawnienia karalności czynu*, PIP 2011/4; Bichta T., *Sądy wojskowe* [w:] *Ustrój organów ochrony prawnej*, red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin 2003; Bieńkowska E., *Europejski Trybunał Sprawiedliwości o mediacji w sprawach przemocy w rodzinie*, Prok. i Pr. 2012/4; Bieńkowska E., *Europejskie standardy mediacji w sprawach karnych*, „Jurysta” 2008/5; Bieńkowska E., *Istota i znaczenie mediacji w prawie karnym* [w:] *U progu nowych kodyfikacji karnych. Księga pamiątkowa ofiarowana profesorowi Leonowi Tyszkiewiczowi*, red. O. Górniok, Katowice 1999; Bieńkowska E., *Mediacja i porozumienie się oskarżonego z pokrzywdzonym w nowej kodyfikacji karnej*, „Jurysta” 1998/1; Bieńkowska E., *Mediacja w polskim prawie karnym. Charakterystyka regulacji prawnej*, PPK 1998/18; Bieńkowska E., *Mediacja w projekcie nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2012/11; Bieńkowska E., *Mediacja w sprawach karnych*, Warszawa 2011; Bieńkowska E., *Mediacja w sprawach karnych. Analiza obowiązującej regulacji prawnej*, „Jurysta” 2008/3; Bieńkowska E., *Mediacja w sprawach karnych i nieletnich. Kiedy organ procesowy może (a nawet powinien) odwołać się do postępowania mediacyjnego* [w:] *Mediacja. Księga dedykowana pamięci Pani dr Janiny Waluk*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2009; Bieńkowska E., *O unormowaniu mediacji w sprawach karnych*, Prok. i Pr. 2012/1; Bieńkowska E., *Regulacja mediacji w nowej kodyfikacji karnej*, „Jurysta” 1998/10–11; Bieńkowska E., *Czarnecka-Działuk B., Wójcik D., Postępowanie mediacyjne w świetle kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego* [w:] *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze*, z. 14, Warszawa 1998; Bieńkowska E., *Mazowiecka L., Kontrowersje wokół polskich regulacji prawnych dotyczących mediacji i mediatorów* [w:] *Sąd dla obywatela – alternatywne rozwiązywanie sporów i rola sądów karnych*, red. A. Adamska-Gallant, J. Przygucki, Warszawa 2010; Bieńkowska E., Mazowiecka L., *Prawa ofiar przestępstw*, Warszawa 2009; Błachnio A., *Mediacja w postępowaniu przygotowawczym. Zagadnienia praktyczne*, „Prokurator” 2011/3–4; Bojańczyk A., *Czy zasada lojalności procesowej (informacji procesowej) ma zastosowanie w tych układach, w których oskarżony korzysta z pomocy obrońcy?*, „Palestra” 2012/7–8; Bojańczyk A., *Glosa do uchwały SN z 5.07.2002 r.*, SNO 22/02, PS 2003/7–8; Bojańczyk A., *W kwestii zawiązania się konstytucyjnej gwarancji prawa do obrony w czasie – uwagi na marginesie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2009 r.* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; Bodnar A., *Wykonywanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Polsce. Wymiar instytucjonalny*, Warszawa 2018; Bondarczuk I., *Warunkowe umorzenie postępowania w świetle zasady domniemania niewinności*, Prok. i Pr. 2011/4; Brodzisz Z., *Ne bis in idem jako podstawa umorzenia postępowania przygotowawczego w ustawodawstwie polskim i niemieckim*, Prok. i Pr. 2011/3; Broniecka R., *Relacje prasowe a zasada obiektywizmu* [w:] *System wy-*

miaru sprawiedliwości a media, red. C. Kulesza, Białystok 2009; **Broniewicz W.**, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1999; **Brzeźniak M.**, *Prawo do informacji jako przejaw zasady uczciwej gry procesowej, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji podejrzanego* (oskarżonego), NKPK 2004/15; **Buchała K., Zoll A.**, *Kodeks karny. Komentarz. Część ogólna*, Kraków 1998; **Cader A.**, *Res iudicata jako przesłanka procesowa – wybrane problemy na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego*, NKPK 2005/17; Cader A., *Umorzenie postępowania przygotowawczego na podstawie art. 11 § 1 k.p.k. Wybrane zagadnienia*, NKPK 2006/20; **Chwalibogowski K.**, *Ustalenia faktyczne w procesie karnym i cywilnym i ich wzajemna moc wiążąca*, NP 1956/9; **Cieślak M.**, *Kodyfikacja prawa karnego procesowego a zagadnienie gwarancji procesowych*, NP 1953/8–9; Cieślak M., *O pojęciu przedmiotu procesu karnego i w sprawie tzw. podstawy procesu*, PiP 1959/8–9; Cieślak M., *O przesłankach procesowych w polskim postępowaniu karnym (podstawowe założenia i problemy metodologiczne)*, PiP 1969/12; Cieślak M., *O ściganiu na wniosek w obowiązującym polskim prawie*, PiP 1973/1; Cieślak M., *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1984; Cieślak M., *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994; **Cieślak M., Doda Z.**, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego w zakresie postępowania karnego (I półrocze 1975)*, „Palestra” 1976/2; Cieślak M., Doda Z., *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego w zakresie postępowania karnego. Za II półrocze 1971 r.*, WPP 1972/2; **Ciężar dowodu i obowiązek dowodzenia w procesie karnym**, red. W. Jasiński, J. Skorupka, Warszawa 2017; **Cora S.**, *Zasada legalizmu ścigania a wiadomienie o przestępstwie*, PiP 2010/10; **Czapliński M.**, *Zaskarżalność postanowienia w przedmiocie zawieszenia postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2015/9; **Czarny P., Naleziński B.**, *Bezpośrednie stosowanie konstytucji; normy samowykonalne w konstytucji* [w:] *Charakter i struktura norm konstytucji*, red. J. Trzcziński, Warszawa 1997; **Czekaj M.**, *Ingerencja prokuratora w sprawach o przestępstwa prywatnoskargowe*, Prok. i Pr. 1999/7–8; **Ćwiakalski Z., Zoll A.**, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego za I półrocze 1984 r.*, NP 1985/6; **Daszkiewicz W.**, *Oskarżyciel w polskim procesie karnym*, Warszawa 1960; Daszkiewicz W., *Pojednanie, ugoda i mediacja w procesie karnym* [w:] *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze*, z. 8, Warszawa 1998; Daszkiewicz W., *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, t. 1, Bydgoszcz 1999; Daszkiewicz W., *Przestępność czynu jako przesłanka procesu (uwagi w związku z projektem k.p.k.)*, PiP 1968/12; **Daszkiewicz W., Paluszyńska-Daszkiewicz K.**, *Proces karny i materialne prawo karne w latach 1918–1939*, Toruń 1965; **Derdowska M.**, *Dyrektywy postępowania karnego w doktrynie prawa – zarys problematyki* [w:] *Wybrane problemy procesu karnego i kryminalistyki*, red. J. Kasprzak, B. Młodziejowski, Olsztyn 2010; **Doda Z., Grajewski J.**, *Karnoprosesowe orzecznictwo Sądu Najwyższego (lata 1995–1996)*, PS 1997/11–12; **Dudek T.**, *Zawieszenie postępowania karnego skarbowego ze względu na prejudykat*, Prok. i Pr. 2012/11; **Dudka K.**, *Kontradiktoryjność postępowania jako standard rzetelnego procesu karnego* [w:] *Problemy penologii i praw człowieka na początku XXI stulecia. Księga poświęcona pamięci profesora Zbigniewa Hołdy*, red. B. Stańdo-Kawecka, K. Krajewski, Warszawa 2011; **Dudka K., Książek M.**, *Zasada informowania w kodeksie postępowania administracyjnego a zasada informacji w procesie karnym*, Prok. i Pr. 2005/11; **Duży J.**, *Porozumienia procesowe przewidziane w art. 335 i 387 k.p.k. w kontekście zasady legalizmu i prawdy materialnej* [w:] *Iudicium et scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiećnika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011; **Duży J.**, *Zasada legalizmu a cele procesu karnego*, PiP 2011/2; **Erciński T., Gudowski J., Iwulski J.**, *Komentarz do prawa o ustroju sądów powszechnych i ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa*, Warszawa 2002; **Fingas M.**, *Głosa do postanowienia SN z 25.01.2017 r.*, V KK 339/16, OSP 2018/7–8; **Gaberle A.**, *Dowody w sądowym procesie karnym. Teoria i praktyka*, Kraków 2010; **Gaberle A.**, *Leksykon polskiej procedury karnej*, Gdańsk 2004; **Gaberle A.**, *Umorzenie postępowania przygotowawczego w polskim procesie karnym*, Warszawa 1972; **Gajewska-Kraczkowska H.**, *O prawdziwej funkcji zawieszenia postępowania karnego skarbowego*, „Monitor Podatkowy” 2012/4; **Gardocka T.**, *Prejudycjalność w polskim procesie karnym*, Warszawa 1987; **Gardocki L.**, *Prawo karne*, Warszawa 1998; **Gerecka-Żołyńska A.**, *Ochrona praw autorskich i praw pokrewnych w polskim procesie karnym*, Toruń 2002; **Gerecka-Żołyńska A., Górecki P.**, *Rola środków społecznego przekazu na tle zasady domniemania niewinności* [w:] *Europejskie standardy ochrony praw człowieka a ustawodawstwo polskie*, red. E. Dynia, C.P. Klak, Rzeszów 2005; **Goss M.**, *Cofnięcie aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego*, Prok. i Pr. 2014/3; **Gostyński Z.**, *Obowiązek informowania uczestników postępowania o ich obowiązkach i uprawnieniach jako przejaw zasady uczciwego (rzetelnego) procesu* [w:] *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci profesora Stanisława Waltosia*, red. J. Czapska [i in.], Warszawa 2000; **Gostyński Z.**, *Umorzenie postępowania na podstawie art. 11 nowego kodeksu postępowania karnego – odstępstwo od zasady legalizmu*, Prok. i Pr. 1997/12; **Gostyński Z.**, *Zawieszenie postępowania karnego*, Warszawa 1994; **Gostyński Z.**, *Zawieszenie postępowania w nowym ustawodawstwie karnoprosesowym* [w:] *Nowa kodyfikacja kar-*

na. *Krótkie komentarze*, z. 3, Warszawa 1997; **Górecki P.**, *Udział prokuratora w postępowaniu w sprawach nieletnich*, Prok. i Pr. 1997/2; **Górecki P.**, **Stachowiak S.**, *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz*, Kraków 2002; **Górecki P.**, **Stachowiak S.**, **Wiliński P.**, *Skarga na przewlekłość postępowania przygotowawczego i sądowego. Komentarz*, Warszawa 2010; **Grajewski J.**, *Dopuszczalność cofnięcia wniosku o ściganie w postępowaniu w sprawach nieletnich (art. 22 u.p.s.n.)* [w:] *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, red. I. Nowikowski, Lublin 2007; **Grajewski J.**, *Konsekwencje procesowe oświadczenia pokrzywdzonego o nieządaniu ścigania sprawcy przestępstwa wnioskowego*, PiP 1977/6; **Grajewski J.**, *Ściganie na wniosek pokrzywdzonego w świetle projektów kodyfikacji prawa karnego*, PiP 1992/6; **Grajewski J.**, *Ściganie na wniosek pokrzywdzonego w świetle przepisów nowego kodeksu postępowania karnego* [w:] *Nowe prawo karne procesowe. Zagadnienia wybrane. Księga pamiątkowa ku czci profesora Wiesława Daszkiewicza*, red. T. Nowak, Poznań 1999; **Grajewski J.**, *Ściganie na wniosek w polskim procesie karnym*, Gdańsk 1982; **Grajewski J.**, *Warunki ustawowe i wymogi formalne wstępnego wniosku o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu*, Prz. Sejm. 2003/1; **Grajewski J.**, *Zagadnienia procesowe przestępstw ściganych na wniosek*, Prob. Praw. 1972/8; **Grajewski J.**, *Zbiąg przepisów ustawy a ściganie na wniosek*, NP 1983/2; **Grajewski J.**, **Grajewski K.**, *Immunitet parlamentarny na tle obowiązujących przepisów prawa karnego procesowego*, cz. 2, PS 1993/2; **Grajewski J.**, **Steinborn S.**, *Zasada prawdy materialnej jako granica upraszczania procesu karnego* [w:] *Zasada prawdy materialnej. Materiały z konferencji Krasieczyn 15–16 października 2005 r.*, red. Z. Sobolewski, G. Artymiak, Kraków 2006; **Grajewski K.**, *Status prawny posła i senatora*, Warszawa 2006; **Gruszecka D.**, *Zasięg prawa do obrony w kontekście odpowiedzialności za fałszywe zeznania*, CzPKiNP 2010/2; **Grzegorzczak T.**, *Cofanie wniosku o ściganie w procesie karnym*, PS 1997/1; **Grzegorzczak T.**, *Immunitet karnoprosesowy funkcjonariuszy Najwyższej Izby Kontroli*, „Kontrola Państwowa” 1996/1; **Grzegorzczak T.**, *Kilka uwag o potrzebie sięgania do wykładni systemowej i funkcjonalnej w procesie wykładni przepisów prawa w sprawach karnych* [w:] *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*, red. A. Choduń, S. Czepita, Szczecin 2010; **Grzegorzczak T.**, *O niektórych uproszczeniach procedury karnej w nowym kodeksie postępowania karnego*, PS 1997/9; **Grzegorzczak T.**, *Obrońca w postępowaniu przygotowawczym*, Łódź 1988; **Grzegorzczak T.**, *Odstąpienie oskarżyciela od oskarżenia w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdry*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; **Grzegorzczak T.**, *Strony, ich procesowi przedstawiciele i inni uczestnicy postępowania karnego*, Warszawa 1998; **Grzegorzczak T.**, *Tryb ścigania karnego* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; **Grzegorzczak T.**, *Wnioskowy tryb ścigania czynów karalnych*, Łódź 1986; **Grzegorzczak T.**, *Wygaśnięcie prawa oskarżyciela publicznego do oskarżenia*, Prob. Praw. 1980/2; **Grzegorzczak T.**, *Zapewnienie świadkowi, biegłemu lub oskarżonemu nietykalności osobistej w procesie karnym*, Prok. i Pr. 1996/9; **Grzeszczyk W.**, *Charakter prawny terminu określonego w art. 11 § 2 k.p.k.*, Prok. i Pr. 1999/3; **Grzeszczyk W.**, *Postępowanie przygotowawcze w kodeksie postępowania karnego*, Kraków 1998; **Gurgul J.**, *Wartość dowodowa pomówienia współoskarżonego*, Prok. i Pr. 1996/6; **Haber J.**, *Pojęcie i istota przesłanek procesu karnego*, PiP 1967/2; **Herbowski P.**, *Poligraf a prawo do obrony*, „Palestra” 2012/7–8; **Hochberg L.**, **Murzynowski A.**, **Schaff L.**, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1959; **Hofmański P.**, *Granice niezależności sądu w kształtowaniu prawnej podstawy rozstrzygnięcia w procesie karnym*, PPK 1991/17; **Hofmański P.**, *Granice swobody sądu w ustalaniu faktów sprawy w procesie karnym*, St. Praw. 1989/4; **Hofmański P.**, *Kilka uwag na temat prejudycjalności w polskim procesie karnym*, PiP 1988/11; **Hofmański P.**, *Konwencja Europejska a prawo karne*, Toruń 1995; **Hofmański P.**, *Prawda materialna w kontradyktoryjnym procesie karnym?* [w:] *Księga dedykowana dr Ewie Weigend*, red. S. Waltoś, Kraków 2011; **Hofmański P.**, *Samodzielność jurysdykcyjna sądu karnego*, Katowice 1988; **Hofmański P.**, **Waltoś S.**, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2018; **Hofmański P.**, **Zablocki S.**, *Meandry wykładni art. 9 § 2 kodeksu postępowania karnego, czyli jak postępować z „wnioskami” składanymi na podstawie tego przepisu* [w:] *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci profesora Andrzeja Wąska*, red. L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Holda, Lublin 2005; **Hordyńska A.**, *Konsensualne zakończenie postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2005/3; **Iwanicki S.**, *Immunitet parlamentarny jako przyczyna zawieszenia postępowania karnego*, Prok. i Pr. 1999/10; **Izydorczyk J.**, *Zasada Habeas Corpus jako wzorzec respektowania prawa do wolności a aktualne prawo polskie* [w:] *Verba volant, scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016. Księga pamiątkowa poświęcona Profesor Monice Zbrojewskiej*, red. T. Grzegorzczak, R. Olszewski, Warszawa 2017; **Jackowski M.**, *Konstytucjonalizacja zasady ne bis in idem w polskim porządku prawnym*, Prz. Sejm. 2011/6; **Jackowski M.**, *Zasada ne bis in idem w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, PiP 2012/9;

Jagiellovicz Ł., *Konstytucyjny system źródeł prawa a status prawny jednostki w postępowaniu karnym*, Prok. i Pr. 2012/11; **Janusz-Pohl B.**, *Immunitet sędziowski sędziów sądów powszechnych – zagadnienia wybrane [w:] Problemy prawa i procesu karnego. Księga poświęcona pamięci profesora Alfreda Kaftala*, red. G. Rejman [i in.], Warszawa 2008; **Janusz-Pohl B.**, *Immunitety w polskim postępowaniu karnym*, Warszawa 2009; **Janusz-Pohl B.**, *Spoczywanie biegu terminu przedawnienia karalności a ochrona immunitetowa*, PS 2010/2; **Janusz-Pohl B.**, *Zagadnienie tzw. immunitetu materialnego w polskim prawie karnym [w:] Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana profesorowi Stanisławowi Stachowiakowi*, red. A. Gerecka-Zołyńska, Warszawa 2008; **Janusz-Pohl B., Markiewicz T.**, *Instytucja obrońcy do określonej czynności w świetle konstytucyjnego prawa do sądu oraz celu procesu w postaci rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie*, PS 2018/9; **Jasiński W.**, *Bezstronność sądu i jej gwarancje w polskim procesie karnym*, Warszawa 2009; **Jasiński W.**, *Upraszczanie procesu karnego a Strasburski standard jego rzetelności. Uwagi na tle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka [w:] Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; **Jarzęcka-Siwik E.** [i in.], *Komentarz do ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 23 grudnia 1994 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 13, poz. 59 ze zm.)*, Warszawa 2000; **Jezusek A.**, *Zastosowanie reguły in dubio pro reo przy rozstrzygnięciu zagadnień prawnych*, PiP 2012/6; **Jeż-Ludwichowska M.**, *Wyjaśnienia oskarżonego a prawo do informacji*, „Palestra” 2003/3–4; **Jeż-Ludwichowska M.**, *Zasada prawdy w postępowaniu przygotowawczym oraz kształt kontradiktoryjności i oficjalności w jurysdykcyjnym stadium postępowania karnego – czy potrzebne są zmiany?* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; **Jodłowski J.**, *Wpływ ograniczenia inicjatywy dowodowej sądu na realizację zasady prawdy materialnej w postępowaniu karnym*, CZPKiNP 2012/2; **Kaczor R.**, *Stopnie prawdopodobieństwa a ocena dowodów w postępowaniu karnym*, PS 2009/7–8; **Kaczorkiewicz D.**, *Czynności podejmowane z urzędu przez organ prowadzący postępowanie karne a wnioski uprawnionych podmiotów*, „Prokurator” 2006/3; **Kaczorkiewicz D.**, *Udzielanie pomocy organom postępowania karnego*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2009/4; **Kafarski A.**, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego (za rok 1971)*, NP 1974/7–8; **Kaftal A.**, *O mocy wiążącej wyroków sądów karnych w stosunku do innych spraw karnych*, „Palestra” 1962/6; **Kalinowski S., Siewierski M.**, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1966; **Karaźniewicz J.**, *Sygnalizacja jako skutek sądowej kontroli zatrzymania na tle europejskich standardów ochrony praw osoby pozbawionej wolności* [w:] *Tożsamość polskiego prawa karnego*, red. S. Pikulski, M. Romańczuk-Grącka, B. Orłowska-Zielińska, Olsztyn 2011; **Kardas P.**, *Kilka uwag o wiążącej mocy orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (rozważania na marginesie uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 lipca 2010 r.)* [w:] *Problemy penologii i praw człowieka na początku XXI stulecia. Księga poświęcona pamięci profesora Zbigniewa Hołdy*, red. B. Stańdo-Kawecka, K. Krajewski, Warszawa 2011; **Kardas P.**, *Mieszany, kontradiktoryjny czy inkwizycyjny proces karny? Rozważania o kierunku projektowanych zmian kodeksu postępowania karnego* [w:] *Księga dedykowana dr Ewie Weigend*, red. S. Waltoń, Kraków 2011; **Kardas P.**, *Obrońca i oskarżyciel w procesie karnym – granice kontradiktoryjności a możliwości współpracy* [w:] *Współczesna adwokatura wobec innych zawodów prawniczych*, red. J. Giezek, Warszawa 2011; **Kardas P.**, *Zasada prawdy materialnej a kontradiktoryjność postępowania dowodowego. Przeciwstawne czy komplementarne zasady procesu karnego?* [w:] *Adwokatura jako uczestnik procesu legislacyjnego*, red. J. Giezek, A. Malicki, Warszawa 2012; **Kłak C.P.**, *Ochrona tajemnicy notarialnej w polskim procesie karnym*, Prok. i Pr. 2013/1; **Kmieciak R.**, *Jurysdykcja sądów powszechnych w sprawach o przestępstwa członków Rady Ministrów*, PiP 2000/1; **Kmieciak R.**, *Koncepcja „spoczywania przedawnienia” w ujęciu Profesora Juliusza Makarewicza (w świetle aktualnych unormowań karnoprosesowych)* [w:] *Karnopolityczne koncepcje profesora Juliusza Makarewicza – wczoraj i dziś (w 50 rocznicę śmierci)*, red. I. Nowikowski, P. Strzelec, Lublin 2006; **Kmieciak R.**, *Legalizm i konsensualizm w działalności karnoprosesowej prokuratora – między teorią a praktyką* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; **Kmieciak R.**, *Mediacja jako procesowa forma kształtowania podstawy rozstrzygnięć probacyjnych* [w:] *Zapobieganie i zwalczanie przestępczości w Polsce przy zastosowaniu probacyjnych środków karania*, red. M. Lipińska, R. Stawicki, Warszawa 2004; **Kmieciak R.**, *O dwu koncepcjach dalszego rozwoju procedury karnej (uwagi w związku z tzw. konsensualizmem procesowym)*, GSP 2003/11; **Kmieciak R.**, *„Spoczywanie” przedawnienia karalności przestępstw*, PiP 2010/9; **Kmieciak R.**, *Sprawa o wykroczenie a proces karny (czy wymiar sprawiedliwości staje się jeszcze jednym „urządzeniem administracyjnym”?*, „Prokurator” 2002/3–4; **Kmieciak R., Skrętowicz E.**, *Proces karny. Część ogólna*, Kraków 2002; **Kociubiński J.**, *Dostęp do niezawisłego i bezstronnego sądu jako element prawa do rzetelnego procesu karnego w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, NKPK 2011/27; **Kociubiński J.**, *Jurysdykcja Trybu-*

natu Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w ramach Współpracy Policyjnej i Sądowej w Sprawach Karnych UE, NPKP 2009/25; *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, t. 1, *Komentarz do art. 1–116 k.k.*, red. A. Zoll, Kraków 2004, LEX 2006, LEX 2012; *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 2, *Komentarz do art. 117–277 k.k.*, red. A. Zoll, LEX 2006; *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, LEX 2012; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1 i 2, red. D. Świecki, Warszawa 2015; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. S. Steinborn, LEX 2016; **Koksanowicz S.**, *Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych* [w:] *Ustrój organów ochrony prawnej*, red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin 2003; **Kołodziejczyk A.**, *Umorzenie absorpcyjne w polskim procesie karnym*, Warszawa 2013; *Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna*, red. K. Buchała, Warszawa 1994; **Koper R.**, *Konstytucyjnoprawne źródła zasady legalizmu* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tyłmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; Koper R., *Relacjonowanie w mediach spraw karnych a zasada domniemania niewinności oskarżonego* [w:] *Zasady prawa. Materiały konferencyjne*, red. Cz. Martysz, A. Matan, Z. Tobor, Bydgoszcz–Katowice 2007; **Kordela M.**, *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*, Poznań 2012; **Kordik A.**, *Oportunizm czy legalizm ścigania*, NPKP 1998/2; Kordik A., *Prawo do obrony*, NPKP 1998/3; **Kornakiewicz J.**, **Piątek P.**, *Działalność pozakarna prokuratora w sprawach dotyczących reglamentowanej działalności gospodarczej*, cz. 2, Prok. i Pr. 2009/6; **Korzan K.**, *Orzeczenia konstytucyjne w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1972; **Kosonoga J.**, *Prawo do informacji w procesie karnym* [w:] *Obywatelskie prawo do informacji*, red. T. Gardocka, Warszawa 2008; Kosonoga J., *Przejawy udziału czynnika społecznego w procesie karnym – zagadnienia wybrane*, SASN 2012/6; **Kosowski J.**, *Pouczenie oskarżonego (podejrzanego) w procesie karnym a kwestia odpowiedzialności karnej i wymiaru kary – zagadnienia wybrane* [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. Cwiąkalski, G. Artymiak, Warszawa 2009; Kosowski J., *Zasada informacji prawnej w polskim procesie karnym w świetle art. 16 k.p.k.*, Warszawa 2011; Kosowski J., *Zasada lojalności w procesie karnym* [w:] *Rozwój nauk penalnych w sześćdziesięciolecie Wydziału Prawa i Administracji UMCS*, red. T. Bojarski [i in.], Lublin 2009; **Kowska J.**, *Prejudycjalność orzeczeń w procesie karnym*, PS 1997/5; **Krajewski K.**, *Zawieszenie postępowania wobec osoby uzależnionej od środków odurzających lub substancji psychotropowych w świetle przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z 1997 roku* [w:] *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci profesora Stanisława Waltosia*, red. J. Czapska [i in.], Warszawa 2000; **Kruk E.**, *Skarga oskarżycielska jako przejaw realizacji prawa do oskarżenia uprawnionego oskarżyciela w polskim procesie karnym*, Lublin 2016; **Kruszyński P.**, *Zakres obowiązywania reguły in dubio pro reo w procesie karnym*, PiP 1979/10; Kruszyński P., *Zasada domniemania niewinności jako część składowa uczciwego procesu (fair trial) w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu* [w:] *Prawo polskie a prawo Unii Europejskiej*, red. E. Piontek, Warszawa 2003; Kruszyński P., *Zasada domniemania niewinności w polskim procesie karnym*, Warszawa 1983; Kruszyński P., *Zasada domniemania niewinności w świetle najnowszego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu*, GSP 2003/11; Kruszyński P., *Zasada prawa do obrony w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu – zagadnienia wybrane* [w:] *Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin*, red. L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska, Warszawa 2005; Kruszyński P., *Znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu jako podstawa umorzenia postępowania* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tyłmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; **Kubicki L.**, *Nowa kodyfikacja karna a Konstytucja RP*, PiP 1998/9–10; **Kuczyńska H.**, *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów angielskich* [w:] *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, red. P. Wiliński, Warszawa 2009; **Kulesza C.**, *Zasada jawności a prawo do obrony* [w:] *System wymiaru sprawiedliwości a media*, red. C. Kulesza, Białystok 2009; Kulesza C., *Zasada skargowości* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 3, *Zasady procesu karnego*, red. P. Wiliński, Warszawa 2014; Kulesza C., *Zasada szybkości postępowania a prawo do obrony (abstrakt referatu)* [w:] *Czas i jego znaczenie w prawie karnym*, red. J. Warylewski, Gdańsk 2010; **Kulesza C.**, **Starczyński P.**, *Etyka prawnicza jako gwarancja rzetelnego procesu* [w:] *Współczesne tendencje w rozwoju procesu karnego z perspektywy dogmatyki oraz teorii i filozofii prawa*, red. J. Skorupka, I. Hayduk-Hawrylak, Warszawa 2011; **Kulik M.**, *Czy reguła in dubio pro reo jest dyrektywą wykładni* [w:] *Verba volant, scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016. Księga pamiątkowa poświęcona Profesor Monice Zbrojewskiej*, red. T. Grzegorzczak, R. Olszewski, Warszawa 2017; **Kurowski M.**, *Immunitet parlamentarny i jego wpływ na możliwość pozyskiwania dowodów w postępowaniu karnym* – Prok. i Pr. 2018/5; Kurowski M., *Rezygnacja z oskarżenia w toku postępowania sądowego w polskim prawie*

procesowym, Warszawa 2019; Kurowski M., *Rezygnacja z oskarżenia w toku postępowania sądowego w polskim procesie karnym*, Warszawa 2019; Kurowski M., *Umorzenie postępowania na podstawie art. 59a k.k.* [w:] *Polski proces karny i materialne prawo karne w świetle nowelizacji z 2013 roku. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Tylmanowi z okazji jego 90. urodzin*, red. T. Grzegorzczak [i in.], Warszawa 2014; Kurowski M., *Zagadnienia ogólne i postępowanie przygotowawcze*, Kraków 2015; **Kurowski M., Sydor P.**, „Śledcze” czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym w aspekcie praktycznym, PS 2011/1; **Kurowski M., Świecki D.**, *Problematyka art. 400 kodeksu postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2004/10; **Kuźma M.**, *Instytucja świadka koronnego a naczelne zasady konstytucji i procesu karnego*, NPKP 2005/17; Kuźma M., *Instytucja umorzenia absorpcyjnego jako przejaw oportunistycznego procesu (art. 11 k.p.k.)*, NPKP 2006/19; **Kwiatkowski Z.**, *Cofnięcie wniosku o ściganie w procesie karnym* [w:] *Artes serviunt vitae, sapientia imperat. Proces karny sensu largo: rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. R. Olszewski [i in.], Warszawa 2019; Kwiatkowski Z., *Glosa do uchwały SN z 20.06.1991 r.*, I KZP 12/91, PS 1992/7–8; **Lach A.**, *Czy reformować wnioskowy tryb ścigania przestępstw?* [w:] *Artes serviunt vitae, sapientia imperat. Proces karny sensu largo: rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. R. Olszewski [i in.], Warszawa 2019; Lach A., *Umorzenie postępowania karnego na podstawie art. 59a k.k.*, Prok. i Pr. 2015/1–2; **Lewczyk P.**, *Zakres związania sądu karnego decyzją podatkową*, PS 2013/4; **Lipczyńska M.**, *Teoretyczne i praktyczne aspekty immunitetu adwokackiego a kodyfikacja prawa karnego z 1969 r.*, „Palestra” 1973/1; Lipczyńska M., *Zasada informacji prawnej (art. 10 k.p.k.) a system zasad procesowych polskiego procesu karnego*, PiP 1973/2; **Łabuda G.**, *Zawieszenie postępowania karnego skarbowego ze względu na prejudykat*, Prok. i Pr. 2011/3; **Ływczarek R.**, *Immunitet adwokata w prawie polskim*, „Palestra” 1974/6; **Majewski J.**, *Prawnikarne przypisywanie skutku przy zaniechaniu (zagadnienia węzłowe)*, Kraków 1997; Majewski J., *Uwagi o przewidywanym wpływie projektowanych zmian w przepisach o postępowaniu jurysdykcyjnym na możliwości realizacji zasady prawdy materialnej – głos w dyskusji* [w:] *Adwokatura jako uczestnik procesu legislacyjnego*, red. J. Giezek, A. Malicki, Warszawa 2012; **Marszał K.**, *Problemy spoczywania terminów przedawnienia karalności* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesora Zofii Świdy*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; Marszał K., *Przebieg procesu karnego*, Katowice 1982; Marszał K., *Przedawnienie w prawie karnym wymaga zmian* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012; **Mazur P.**, *Zawieszenie postępowania przygotowawczego a prawnie chroniony interes pokrzywdzonego w polskim procesie karnym* [w:] *Czas i jego znaczenie w prawie karnym*, red. J. Warylewski, Gdańsk 2010; **Michalski W.**, *Immunitety w polskim procesie karnym*, Warszawa 1970; **Murzynowski A.**, *O założeniach ostatniego projektu kodeksu postępowania karnego z 1997 r.* [w:] *Iudicium et scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011; Murzynowski A., *Proceduralne przesłania dotyczące sądowego orzekania w sprawach karnych* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; Murzynowski A., *Refleksje na temat przestrzegania zasady prawdy materialnej a zachowania sprawności postępowania karnego*, GSP 2003/11; Murzynowski A., *W sprawie mocy wiążącej ustaleń prawomocnych wyroków sądowych*, PiP 1966/11; **Murzynowski A., Rogacka-Rzewnicka M.**, *Oportunizm ścigania przestępstw i jego granice w nowym kodeksie postępowania karnego* [w:] *Ius et lex. Księga jubileuszowa ku czci profesora Adama Strzembosza*, red. A. Dębiński, A. Grześkowiak, K. Wiak, Lublin 2002; **Muszyńska A.**, *Zawieszenie postępowania karnego wobec osoby uzależnionej od środków odurzających według ustawy z 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii*, NPKP 2008/22; **Myczkowski M.**, *Zasada prawa oskarżonego do obrony a dowód z zeznań świadka incognito*, NPKP 2003/12; **Myrna B.**, *Postępowanie mediacyjne w sprawach karnych* [w:] *Prawo karne wykonawcze w systemie nauk kryminologicznych. Księga pamiątkowa ku czci profesora Leszka Boguni*, red. T. Kalisz, Wrocław 2011; **Nita B.**, *Jurysdykcja TS w trzecim filarze UE – glosa do wyroku TK z 18.02.2009 r.*, EPS 2010/7; Nita B., *Trybunał Konstytucyjny a proces karny*, Kraków 1999; **Nita B., Światłowski A.**, *Kontradiktoryjny proces karny (między prawdą materialną a szybkością postępowania)*, PiP 2012/1; **Nita-Światłowska B.**, *Zawieszenie postępowania przed sądem powszechnym w związku z postępowaniem w przedmiocie kontroli konstytucyjnej przed Trybunałem Konstytucyjnym – obligatoryjne czy fakultatywne?*, PS 2013/1; **Nowak C.**, *Prawo do rzetelnego procesu sądowego w świetle EKPC i orzecznictwa ETPC* [w:] *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, red. P. Wiliński, Warszawa 2009; **Nowak T.**, *Zasada bezpośredniości w polskim procesie karnym*, Poznań 1971; **Nowicki M.**, *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, LEX 2010; **Nowikowski I.**, *O cofnięciu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego w procesie karnym (uwagi w związku z projektem zmian kodeksu postępowania karnego)*

[w:] *Iudicium et scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011; Nowikowski I., *O niektórych kwestiach związanych z tzw. umorzeniem absorpcyjnym*, GSP 2003/11; Nowikowski I., *Uwagi o zasadzie rzetelnego procesu karnego (kwestie wybrane)* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdy*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; **Olszewski R.**, *O stabilności i funkcji gwarancyjnej prawa karnego procesowego* [w:] *Artes serviunt vitae, sapientia imperat. Proces karny sensu largo: rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. R. Olszewski [i in.], Warszawa 2019; **Onyśk D.**, *Wpływ wyroków prejudycjalnych Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich na samodzielność jurysdykcyjną sądu polskiego*, Prok. i Pr. 2010/6; **Orfin A.**, *Sprawność postępowania karnego w świetle zasady prawdy materialnej i zasady bezpośredniości*, „Ius Novum” 2012/3; **Orkiszewska D.**, *Przyczynek do prawnomaterialnej i procesowej problematyki czynnego żalu (art. 15 § 1 k.k.)* [w:] *Iudicium et scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011; **Paprzycki L.K.**, *Glosa do uchwały SN z 20.06.1991 r.*, I KZP 12/91, „Palestra” 1992/1–2; Paprzycki L.K., *Przedstawianie zagadnień prawnych Sądowi Najwyższemu, Trybunałowi Konstytucyjnemu i Europejskiemu Trybunałowi Sprawiedliwości – problematyka kompetencji w postępowaniu karnym* [w:] *Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności. Księga pamiątkowa profesora Andrzeja Bulsiewicza*, red. A. Marek, Toruń 2004; Paprzycki L.K., *Samodzielność jurysdykcyjna sądu a wykorzystanie w procesie karnym wiadomości specjalnych w zakresie psychiatrii i psychologii – przegląd problematyki* [w:] *Iudicium et scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011; Paprzycki L.K., *Zasada in dubio pro reo – art. 5 § 2 k.p.k. a podstawy środka odwoławczego* [w:] *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa profesora Macieja Zielińskiego*, red. A. Choduń, S. Czepita, Szczecin 2010; **Peiper L.**, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego i przepisów wprowadzających tenże kodeks*, Kraków 1932; **Piaczyńska A.**, *Częściowe cofnięcie wniosku o ściganie w zakresie temporalnym*, Prok. i Pr. 2012/5; **Pieniążek E.**, *Prejudycjalność a postępowanie dowodowe w procesie karnym*, WPP 2007/1; Pieniążek E., *Prejudycjalność orzeczeń w procesie karnym*, Prok. i Pr. 2005/12; **Ponikowski R.**, *Zasada in dubio pro reo w teorii i orzecznictwie (zarys problematyki)* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdy*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; **Popławski H.**, *Działanie w granicach uprawnień i obowiązków jako okoliczność wyłączająca bezprawność czynu*, NP 1967/12; **Postulski K.**, *Glosa do uchwały SN z 13.03.1984 r.*, VI KZP 41/83, NP 1985/3; **Prusak F.**, *Przegląd orzecznictwa*, NP 1988/1; **Rek S.**, *Sygnalizacja profilaktyczna w sprawach karnych*, Warszawa 1982; **Retyk T.**, *Tryb ścigania przestępstw z art. 157 § 2 i 3 k.k. oraz niektórych innych przestępstw (uwagi de lege ferenda)*, PiP 2012/12; **Rogacka-Rzewnicka M.**, *Glosa do postanowienia SA w Lublinie z 17.12.1992 r.*, II AKz 209/92, PiP 1994/3; Rogacka-Rzewnicka M., *Instytucja umorzenia absorpcyjnego w polskim postępowaniu karnym – wybrane aspekty procesowe* [w:] *Problemy prawa i procesu karnego. Księga poświęcona pamięci profesora Alfreda Kaftala*, red. G. Rejman [i in.], Warszawa 2008; Rogacka-Rzewnicka M., *Oportunizm i legalizm ścigania przestępstw w świetle współczesnych przeobrażeń procesu karnego*, Warszawa 2007; Rogacka-Rzewnicka M., *Oportunizm ścigania przestępstw – wybrane aspekty teoretyczne*, Prok. i Pr. 2004/11–12; Rogacka-Rzewnicka M., *Środki racjonalizacji zasady legalizmu we współczesnym procesie karnym* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; Rogacka-Rzewnicka M., *Znaczenie niepisanych reguł postępowania dla tworzenia podstaw rzetelnego procesu karnego* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdy*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; **Rogalski M.**, *Dochodzenie roszczeń majątkowych a powaga rzeczy osądzonej* [w:] *Karnomaterialne i procesowe aspekty naprawienia szkody w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. Cwiąkalski, G. Artymiak, Warszawa 2010; Rogalski M., *Niezawisłość sędziowska w postępowaniu karnym*, Lublin 2000; Rogalski M., *Pojęcie res iudicata* [w:] *Jednostka, państwo i prawo dawniej i dziś. Prace ofiarowane Profesorowi Zbigniewowi Sobolewskiemu w siedemdziesięciolecie urodzin*, red. E. Ura, Rzeszów 2003; Rogalski M., *Powaga rzeczy osądzonej w procesie karnym a odpowiedzialność za wykroczenia oraz przestępstwa i wykroczenia skarbowe* [w:] *Europejskie standardy ochrony praw człowieka a ustawodawstwo polskie*, red. E. Dynia, C.P. Klak, Rzeszów 2005; Rogalski M., *Przesłanka powagi rzeczy osądzonej w procesie karnym*, Kraków 2005; Rogalski M., *Res iudicata i zakaz ne bis in idem jako gwarancje rzetelnego procesu* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdy*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; Rogalski M., *Res iudicata jako przesłanka procesu karnego*, Rzeszów 2004; Rogalski M., *Tożsamość czynu w procesie karnym*, PiP 2005/6; Rogalski M., *Zakaz ne bis in idem jako jedna z gwarancji praw człowieka w procesie karnym* [w:] *Europejskie standardy ochrony praw człowieka a ustawodawstwo polskie*, red. E. Dynia, C.P. Klak, Rzeszów 2005; Rogalski M., *Zakaz ne bis in idem – prawo*

podmiotowe sprawcy czynu karalnego [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzcyk, Warszawa 2011; Rogalski M., *Zasada prawdy materialnej a zakaz ne bis in idem* [w:] *Kodeks karny i kodeks postępowania karnego po dziesięciu latach obowiązywania. Ocena i perspektywy zmian*, red. M. Mozgawa, K. Dudka, Warszawa 2009; **Rusinek M.**, *Oskarżanie „dwutorowe” a rzetelny proces karny – uwagi na marginesie wyroku SN z dnia 30 września 2009 r.*, I KZP 1/09 [w:] *Problemy penologii i praw człowieka na początku XXI stulecia. Księga poświęcona pamięci profesora Zbigniewa Holdy*, red. B. Stańdo-Kawecka, K. Krajewski, Warszawa 2011; **Rynkun-Werner R.**, *Przekaz medialny jako wyraz prawa do informacji w toku postępowania karnego*, „Palestra” 2012/11–12; *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, red. P. Wiliński, Warszawa 2009; **Sarnecki P.**, *Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2004; **Sarnecki P.**, *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do przepisów*, Kraków 2000; **Skorupka J.**, *Kilka uwag o sprawiedliwości procesu karnego* [w:] *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara*, t. 2, red. A. Adamski [i in.], Toruń 2012; Skorupka J., *O sprawiedliwości procesu karnego*, Warszawa 2013; Skorupka J., *Sprawiedliwość jako zasada procesu* [w:] J. Skorupka, *O sprawiedliwości procesu karnego*, LEX 2013; Skorupka J., *Sprawiedliwość proceduralna jako cel procesu karnego* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdy*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; Skorupka J., *Zasada prawdy materialnej w projekcie noweli kodeksu postępowania karnego opracowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012; **Skřęutowicz E.**, *Charakter prawny orzeczenia warunkowo umarzającego postępowanie karne w świetle zasady domniemania niewinności* [w:] *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana Profesorowi Tadeuszowi Nowakowi*, red. S. Stachowiak, Poznań 2002; Skřęutowicz E., *Z problematyki rzetelnego procesu karnego* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdy*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; **Skřęutowicz E. [i in.]**, *Uczestnicy procesu karnego według nowego k.p.k. (zagadnienia wybrane)* [w:] *Nowy Kodeks postępowania karnego. Zagadnienia węzłowe*, red. E. Skřęutowicz, Kraków 1998; **Skrobotowicz G.A.**, *Gwarancje praw pokrzywdzonego realizowane w ramach postępowania mediacyjnego a modele postępowań szczególnych* [w:] *Gwarancje praw pokrzywdzonych w postępowaniach szczególnych*, red. D. Gil, Warszawa 2012; Skrobotowicz G.A., *Uгода mediacyjna w sprawach karnych, korzyści z niej wynikające (uwagi de lege lata i de lege ferenda)* [w:] *Współczesne problemy wymiaru sprawiedliwości*, red. D. Gil [i in.], Lublin 2012; Skrobotowicz G.A., *Zalety mediacji karnej*, Prok. i Pr. 2012/2; **Skupiński J.**, *Zasada domniemania niewinności a odwoływanie środków probacyjnych* [w:] *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara*, t. 1, red. A. Adamski [i in.], Toruń 2012; **Sławicki P., Golema K.**, *Postępowanie mediacyjne w świetle projektu nowelizacji KPK*, Kwart. KSSiP 2012/4; **Sowiński P.K.**, *Zasada domniemania niewinności a wolność słowa* [w:] *System wymiaru sprawiedliwości a media*, red. C. Kulesza, Białystok 2009; **Stachowiak S.**, *Droga poznania prawdy w polskim procesie karnym* [w:] *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa profesora Macieja Zielińskiego*, red. A. Choduń, S. Czepita, Szczecin 2010; Stachowiak S., *Funkcje zasady skargowości w polskim procesie karnym*, Poznań 1975; Stachowiak S., *Wpływ zasady skargowości na formę współczesnego polskiego procesu karnego* [w:] *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci profesora Stanisława Waltosia*, red. J. Czapska [i in.], Warszawa 2000; **Stachowiak S., Gerecka-Żołyńska A., Libertowski P.**, *Uwagi o trybach ścigania przestępstw w polskim postępowaniu karnym* [w:] *Z problematyki funkcji procesu karnego*, red. T. Grzegorzcyk, J. Izydorczyk, R. Olszewski, Warszawa 2013; **Stefański R.A.**, *Immunitet prokuratorowski*, Prok. i Pr. 1997/2; Stefański R.A., *Karnoprosesowe aspekty zgody parlamentarzysty na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej*, Prok. i Pr. 2002/6; Stefański R.A., *Organ uprawniony do umorzenia postępowania przygotowawczego z powodu niepoczytalności podejrzanego w nowym kodeksie postępowania karnego*, Prok. i Pr. 1997/12; Stefański R.A., *Podstawy i przyczyny umorzenia postępowania przygotowawczego*, Prok. i Pr. 1996/2–3; Stefański R.A., *Postępowanie w przedmiocie uchylecia immunitetu parlamentarnego*, WPP 1994/2; Stefański R.A., *Przegląd uchwał Izby Karnej SN w zakresie prawa karnego materialnego za lata 1991–1993*, WPP 1994/3–4; Stefański R.A., *Termin do cofnięcia wniosku o ściganie*, Prok. i Pr. 2001/6; Stefański R.A., *Zbieg przyczyn umorzenia postępowania przygotowawczego*, Prok. i Pr. 2000/4; **Steinborn S.**, *Gwarancyjna funkcja prawomocności i jej konsekwencje dla zakresu orzeczeń zdolnych do uprawomocnienia się* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdy*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; Steinborn S., *Postępowanie mediacyjne po nowelizacji kodeksu postępowania karnego z 10 stycznia 2003 r.*, „Studia Europejskie” (Gdynia) 2005/13; **Stocka K.**, *Domniemanie niewinności w postępowaniu karnym a środki masowego przekazu*, NPKP 2002/10; **Sutor J.**, *Immunitety i przywileje Rady Europy i Wspólnot Europejskich*, Warsza-

wa 2000; **Sych W.**, Pokrzywdzony wobec zawieszenia postępowania przygotowawczego, Prok. i Pr. 2004/3; **Sychta K.**, Okres spoczywania biegu terminu przedawnienia karalności przestępstw popełnionych przez osoby chronione względnie immunitetem procesowym [w:] *Iudicium et scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011; *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 3, *Zasady procesu karnego*, red. P. Wiliński, Warszawa 2014; *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 4, *Dopuszczalność procesu*, red. P. Hofmański, Warszawa 2015; **Szołucha S.**, „Sprawiedliwość restaurująca” jako możliwy, alternatywny cel procesu karnego [w:] *Współczesne tendencje w rozwoju procesu karnego z perspektywy dogmatyki oraz teorii i filozofii prawa*, red. J. Skorupka, I. Hayduk-Hawrylak, Warszawa 2011; **Sztombka J.**, **Zimoch S.**, *Z problematyki sygnalizacji*, NP 1976/5; **Szumilo-Kulczycka D.**, *Glosa do uchwały SN z 21.09.2005 r.*, I KZP 24/05, OSP 2006/5; **Szumilo-Kulczycka D.**, *Odpowiedzialność karna przed Trybunałem Stanu*, Prz. Sejm. 2001/4; **Szwarc-Kuczer M.**, *Pytania prawne do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach karnych* [w:] *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, t. 1, red. A. Wróbel, Warszawa 2010; **Słowiński S.**, *W obronie art. 6 k.p.k. i art. 4 k.w.p.k.*, NP 1957/5; **Świda Z.**, *Ograniczenia samodzielności orzekania sądu karnego* [w:] *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka*, red. J. Giezek, Kraków 2006; **Świda Z.**, *Podstawowe problemy nowego kodeksu postępowania karnego*, NKPK 1997/1; **Świda-Łągiewska Z.**, *Zakres związania sądu w dokonywaniu ustaleń faktycznych w procesie karnym*, NP 1983/2; **Świda-Łągiewska Z.**, *Zasada swobodnej oceny dowodów w polskim procesie karnym*, Wrocław 1983; **Świecki D.**, *Bezpośredniość czy pośredniość w polskim procesie karnym. Analiza dogmatycznoprawna*, Warszawa 2013; **Świecki D.**, *Cofnięcie aktu oskarżenia w postępowaniu karnym skarbowym* [w:] *Verba volant, scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016. Księga pamiątkowa poświęcona Profesor Monice Zbrojewskiej*, red. T. Grzegorzczak, R. Olszewski, Warszawa 2017; **Świecki D.**, *Wina w prawie karnym materialnym i procesowym*, Prok. i Pr. 2009/11–12; **Taborowski M.**, *Konsekwencje naruszenia prawa Unii Europejskiej przez sądy krajowe*, LEX 2012; **Tęcza-Paciorek A.**, *Aksjologiczne podstawy obowiązywania zasady domniemania niewinności*, „Ius Novum” 2010/2; **Tęcza-Paciorek A.**, *Zasada domniemania niewinności a ponowne popełnienie przestępstwa przez skazanego*, St. Praw. 2010/2; **Tęcza-Paciorek A.**, *Zasada domniemania niewinności w polskim procesie karnym*, Warszawa 2012, LEX 2012; **Tobor Z.**, *Bezstronność sędziego*, PS 2005/6; **Tuleja P.**, *Stosowanie Konstytucji RP w świetle zasady jej nadrzędności (wybrane problemy)*, Kraków 2003; **Tybur A.**, *Problematyka „sygnalizacji” w nowym kodeksie postępowania karnego*, Prok. i Pr. 1998/4; **Tylman J.**, *Dylematy przemian polskiego modelu procesu karnego* [w:] *Z problematyki funkcji procesu karnego*, red. T. Grzegorzczak, J. Izydorczyk, R. Olszewski, Warszawa 2013; **Tylman J.**, *Zasada legalizmu w procesie karnym*, Warszawa 1965; *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz*, red. A. Krukowski, Warszawa 1991; *Ustrój organów ochrony prawnej*, red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin 2003; **Waltoś S.**, *Czy w Polsce proces karny jest rzetelny?* [w:] *Wzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi*, red. V. Konarska-Wrzosek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa 2010; **Waltoś S.**, *Domniemanie niewinności w świecie mediów* [w:] *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, red. I. Nowikowski, Lublin 2007; **Waltoś S.**, *Domniemanie niewinności w świecie mediów* [w:] *System wymiaru sprawiedliwości a media*, red. C. Kulesza, Białystok 2009; **Waltoś S.**, *Główne nurty nowelizacji procedury karnej*, PiP 2003/4; **Waltoś S.**, *Ławnik – czy piąte koło u wozu?* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; **Waltoś S.**, *Mediacja w nowych kodyfikacjach karnych* [w:] *Konferencja naukowa: „Mediacja w polskiej rzeczywistości” (11 września 2002 r.)*, red. D. Krzysztoń, Warszawa 2003; **Waltoś S.**, *Nowe instytucje w kodeksie postępowania karnego z 1997 r.*, PiP 1997/8; **Waltoś S.**, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 1996, 2002, 2003; **Waltoś S.**, *Zawieszenie postępowania w świetle przepisów nowego kodeksu postępowania karnego*, „Palestra” 1970/12; **Warchoń M.**, *Obejście prawa w procesie karnym* [w:] *Współczesne tendencje w rozwoju procesu karnego z perspektywy dogmatyki oraz teorii i filozofii prawa*, red. J. Skorupka, I. Hayduk-Hawrylak, Warszawa 2011; **Wąsek A.**, *Glosa do uchwały SN z 20.06.1991 r.*, I KZP 12/91, WPP 1992/3–4; **Wąsek A.**, *Kodeks karny. Komentarz*, t. 1 (art. 1–31), Gdańsk 1999; **Wąsek A.**, *Krytyczne uwagi do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16.V.2000 r.*, P 1/99, dotyczącego warunkowego umorzenia postępowania karnego [w:] *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana Profesorowi Tadeuszowi Nowakowi*, red. S. Stachowiak, Poznań 2002; **Wąsek A.**, *O niektórych niespójnościach unormowań kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego*, GSP 2003/11; **Wąsek-Wiaderek M.**, *O niektórych aspektach prawa do rzetelnego procesu karnego – uwagi na tle wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich* [w:] *Sześćdziesiąt lat Rady Europy*.

Tworzenie i stosowanie standardów prawnych, red. H. Machińska, Warszawa 2009; Wąsek-Wiaderek M., *Prawo oskarżonego do posiadania obrońcy w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, SASN 2012/6; Wąsek-Wiaderek M., *Samodzielność jurysdykcyjna sądu karnego wobec kompetencji Trybunału Konstytucyjnego i trybunałów europejskich*, Lublin 2012; Wąsek-Wiaderek M., *Zasada równości stron w polskim procesie karnym w perspektywie prawnoporównawczej*, Kraków 2003; **Wieczorkiewicz-Kita J.**, *O konwencjonalnych i formalnych aspektach procesu karnego* [w:] *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa profesora Macieja Zielińskiego*, red. A. Choduń, S. Czepita, Szczecin 2010; **Wiliński P.**, *Cel procesu karnego jako formy rozstrzygnięcia konfliktów* [w:] *Artes serviunt vitae, sapientia imperat. Proces karny sensu largo: rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomusza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. R. Olszewski [i in.], Warszawa 2019; Wiliński P., *Materialny ciężar dowodu winy oskarżonego – przyczynek do rozważań* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012; Wiliński P., *Pojęcie rzetelnego procesu* [w:] *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, red. P. Wiliński, Warszawa 2009; Wiliński P., *Proces karny w świetle Konstytucji*, Warszawa 2011; Wiliński P., *Sprawiedliwość proceduralna a proces karny* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesora Zofii Świdy*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; Wiliński P., *Wola oskarżonego jako przesłanka wyłączająca ochronę wynikającą z konstytucyjnych gwarancji procesowych* [w:] *Judicium et scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011; Wiliński P., *Zasada prawa do obrony w polskim procesie karnym*, Kraków 2006; **Wilk L.**, *W sprawach uregulowania i stosowania łaski generalnej*, „Palestra” 2002/5–6; **Winczorek P.**, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Warszawa 2000; **Witkowska K.**, *Zawieszenie postępowania karnego a rozstrzygnięcie sprawy w rozsądnym terminie*, Prok. i Pr. 2011/11; **Wojnar J.**, *Odstąpienie od zasady legalizmu – art. 11 k.p.k.*, Prok. i Pr. 1999/6; **Wolter W.**, *Prawo karne. Zarys wykładu systematycznego. Część ogólna*, Warszawa 1947; **Woźniewski K.**, *Przedstawiciel społeczny* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 6, *Strony i inni uczestnicy postępowania karnego*, red. C. Kulesza, Warszawa 2016; Woźniewski K., *Zasada praworządności w procesie karnym*, GSP 2010/24; **Wronkowska S.**, *W sprawie bezpośredniego stosowania Konstytucji*, PiP 2001/9; **Wróbel A.**, *Pytania prawne sądów państw członkowskich do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej* [w:] *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, t. 1, red. A. Wróbel, Warszawa 2010; **Wróbel W.**, *Konstytucyjne prawo do obrony w perspektywie prawa karnego materialnego* [w:] *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi*, red. V. Konarska-Wrzošek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa 2010; Wróbel W., *O dwóch aspektach konstytucyjnej zasady domniemania niewinności* [w:] *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, red. K. Krajewski, Warszawa 2007; Wróbel W., *Zakaz podwójnej karalności i zasada ne bis in idem w obszarze przestępstw, wykroczeń oraz deliktów administracyjnych – wybrane zagadnienia* [w:] *Zagadnienia prawa dowodowego*, red. J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki, Warszawa 2011; Wróbel W., *Zasada domniemania niewinności. Wybrane zagadnienia na marginesie uchwały SN z dnia 28.09.2006 r. (I KZP 8/06)*, SASN 2007/1; **Wyciszczak S.**, *O zawieszeniu postępowania przygotowawczego*, Prob. Praw. 1985/10; **Zagrodnik J.**, *Udział prokuratora w postępowaniu sądowym wszczętym przez oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego*, Prok. i Pr. 2017/2; Zagrodnik J., *Umorzenie absorpcyjne a instytucja skargi subsydiarnej w polskim procesie karnym*, Prok. i Pr. 2000/2; Zagrodnik J., *Zasada legalizmu w polskim procesie karnym* [w:] *Zasady prawa. Materiały konferencyjne*, red. Cz. Martysz, A. Matan, Z. Tobor, Bydgoszcz–Katowice 2007; **Zalewski W.**, *Charakter prawny tzw. umorzenia absorpcyjnego*, PS 1999/6; Zalewski W., *Mediacja w polskim prawie karnym – teoria i praktyka*, PS 2003/6; Zalewski W., *Sprawiedliwość naprawcza. Początek ewolucji polskiego prawa karnego?*, Gdańsk 2006; **Zarębski J.**, *Umorzenie absorpcyjne postępowania karnego – art. 11 k.p.k. Wyjątek od zasady legalizmu*, Poznań 2012; **Zbrojewska M.**, *Skarga na przewlekłość postępowania karnego*, „Palestra” 2004/11–12; **Zgryzek K.**, *Postępowanie w przedmiocie zastosowania środków zabezpieczających w polskim procesie karnym*, Katowice 1989; **Zgryzek K.**, **Ludwiczek A.**, **Netczuk R.**, *Przedawnienie w prawie karnym – wybrane aspekty karnoprocesowe* [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. Cwiąkalski, G. Artymiak, Warszawa 2009; **Zielińska E.**, *Kilka refleksji na temat mediacji w sprawach karnych o przemoc w rodzinie* [w:] *Księga dedykowana dr Ewie Weigend*, red. S. Waltoś, Kraków 2011; **Zoll A.**, *Odpowiedzialność karna za fałszywe oskarżenie w świetle zasady nemo tenetur w polskim prawie karnym* [w:] *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara*, t. 1, red. A. Adamski [i in.], Toruń 2012; **Zubik M.**, *Zakres przywileju nietykalności parlamentarnej* [w:] *Status posła*, cz. 1, Wybór

ekspertyz prawnych do art. 1–24 ustawy z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. z 2003 r. Nr 221, poz. 2199, ze zm.), oprac. J. Mordwiłko [i in.], Warszawa 2007; Zygmunt B., *Przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego w postępowaniu w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych*, WPP 2002/3; Żbikowska M., *Ciężar dowodu w polskim procesie karnym*, Warszawa 2019; Żbikowska M., *O projektowanych zmianach zasady lojalności procesowej*, Prok. i Pr. 2012/9; Żbikowska M., *Obowiązek pouczenia o prawach i obowiązkach oraz konsekwencje jego niedopełnienia w kodeksie postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2015/11; Żółtek S., *Z zagadnień prawnej problematyki powagi rzeczy osądzonej przestępstwa ciągłego – rozważania tle orzecznictwa Sądu Najwyższego*, SASN 2009/3; Żylińska J., *Mediacja w sprawach karnych – kilka uwag na tle nowelizacji wprowadzonej ustawą z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw [w:] Rozwiązywanie sytuacji konfliktowych w wymiarze jednostkowym i społecznym*, red. M. Plucińska, Poznań 2014.

Art. 1. [Podsądność]

Postępowanie karne w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

Spis treści

Podstawowe źródła prawa karnego procesowego	35
Uczestnicy postępowania karnego	38

Podstawowe źródła prawa karnego procesowego

1. W art. 1 ustawodawca statuuje jako podstawowe, ale nie jedyne źródło prawa karnego procesowego, Kodeks postępowania karnego. Podstawowym aktem prawa obowiązującego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej jest bowiem Konstytucja RP (art. 8 ust. 2), której przepisy mogą być w niektórych sytuacjach stosowane bezpośrednio. Zagadnienie bezpośredniego stosowania norm ustawy zasadniczej jest niezwykle złożone. Podstawowym problemem jest bowiem możliwość oparcia orzeczenia bezpośrednio na normach Konstytucji RP. Wydaje się zasadne, że w sytuacji kiedy źródłem normy prawnej są jedynie postanowienia Konstytucji RP, po stronie sądów istnieje uprawnienie do stosowania wprost postanowień ustawy zasadniczej. Mamy wówczas do czynienia z normami samowystępującymi (por. P. Czarny, B. Naleziński, *Bezpośrednie...*, s. 134), z tym zastrzeżeniem, że dopuszczalne jest jedynie stosowanie tych norm, które wyznaczają zakaz ingerencji w sferę wolności innego podmiotu, lub norm, które wyznaczają nakaz świadczenia na rzecz innego podmiotu (por. S. Wronkowska, *W sprawie...*, s. 13; P. Tuleja, *Stosowanie...*). W odniesieniu do innych norm Konstytucji RP, a więc tych, w których norma prawna ma źródło zarówno w Konstytucji RP, jak i w ustawach, przyjmuje się wyłączenie możliwości orzekania z pominięciem normy prawnej ustawowej i wprowadza zasadę pierwszeństwa skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego przed samodzielnym wyeliminowaniem stosowania danej normy w konkretnej sprawie (P. Tuleja, *Stosowanie...*). Niezależnie od wskazanych zastrzeżeń Konstytucja jako źródło prawa wprowadza do porządku prawnego

wiele zasad, których konkretyzacja następuje (bądź nie) w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw. Są to m.in. zasady:

- 1) prawa do obrony (art. 42 ust. 2 Konstytucji RP);
 - 2) domniemania niewinności (art. 42 ust. 3 Konstytucji RP);
 - 3) prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP);
 - 4) jawności procesu (art. 45 Konstytucji RP);
 - 5) niezależności sądów i niezawisłości sędziów (art. 173 i 178 Konstytucji RP);
 - 6) dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji RP).
2. Kodeks postępowania karnego i Konstytucja RP nie są jednak jedynymi źródłami prawa w zakresie postępowania karnego. Wiele bowiem aktów prawnych różnego stopnia uzupełnia ich postanowienia. W pierwszej kolejności są to ratyfikowane umowy międzynarodowe, mające w sytuacji kolizji pierwszeństwo przed ustawami zgodnie z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP.

Niewątpliwie źródłami prawa karnego procesowego są tzw. ustawy ustrojowe, nie tylko regulujące organizację organów ochrony prawnej, lecz także wprowadzające do porządku prawnego normy o charakterze procesowym. Statuują one zatem np. organizację:

- 1) sądów (ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. z 2019 r. poz. 52 ze zm.; ustawa z 21.08.1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, Dz.U. z 2019 r. poz. 2216; ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. z 2019 r. poz. 825);
- 2) prokuratury (ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze, Dz.U. z 2019 r. poz. 740);
- 3) adwokatury (ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze, Dz.U. z 2019 r. poz. 1513 ze zm.).

Należy wskazać, że również takiego typu regulacji poddane są poszczególne organy nieprokuratorskie prowadzące postępowanie przygotowawcze, jak Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Centralne Biuro Śledcze, czy też inne, które posiadają określone uprawnienia nadawane im przez Kodeks postępowania karnego w związku z określonymi instytucjami procesowymi (np. Policja, Żandarmeria Wojskowa).

Należy się zgodzić z twierdzeniem, że za źródła prawa muszą być uznawane również akty wykonawcze wydawane na podstawie Kodeksu postępowania karnego czy ustaw ustrojowych, o ile stosowny przepis daje legitymację do ich ustanowienia. W tym ujęciu źródłami prawa procesowego są regulaminy wewnętrznego urzędowania sądów (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 19.06.2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz.U. poz. 1141) czy prokuratury (rozporządzenie Ministra

Sprawiedliwości z 7.04.2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, Dz.U. z 2017 r. poz. 1206 ze zm.) – por. J. Grajewski [w:] Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. 1, 2015, komentarz do art. 1.

3. Zgodnie z art. 10 Konstytucji RP władzę sądowniczą stanowią sądy i trybunały. Oddzielny rozdział ustawy zasadniczej (VIII) został poświęcony ustanowieniu podstawowych zasad funkcjonowania i orzekania przez sądy i trybunały. Ustrój, organizację i tryb działania sądów powszechnych określa Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa ta do sądów powszechnych zalicza, zgodnie z jej art. 1 § 1, sądy apelacyjne, sądy okręgowe i sądy rejonowe. Dodatkowo sądami, do których właściwości należy rozstrzygnięcie w sprawach karnych, są Sąd Najwyższy i sądy wojskowe.

Takie stwierdzenie w zestawieniu z brzmieniem art. 1 sugerowałoby, że w postępowaniach prowadzonych przed innymi organami komentowana ustawa nie znajdzie zastosowania. Jednakże przepisy szczególne mogą uprawniać inne pozasądowe organy do stosowania Kodeksu postępowania karnego zarówno wprost, jak i odpowiednio. Tak czyni ustawodawca w sytuacji orzekania przez Trybunał Stanu (art. 18 ust. 2 ustawy z 26.03.1982 r. o Trybunale Stanu, Dz.U. z 2019 r. poz. 2122). Podobnie uczyniono w wielu innych ustawach dotyczących quasi-odpowiedzialności karnej, jak np. w postępowaniach dyscyplinarnych. Jest tak choćby w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, gdzie zgodnie z art. 305 ustawy z 30.08.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. poz. 1668 ze zm.) do postępowania dyscyplinarnego wobec nauczycieli akademickich w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego z wyłączeniem art. 82.

4. Przyjmując, że postępowanie karne jest prawnie uregulowaną działalnością uczestników procesu zmierzającą do realizacji prawa karnego materialnego, za zasadne trzeba uznać twierdzenie, że zmierza ono do ustalenia odpowiedzialności określonej osoby za określony czyn (M. Cieślak, *Polska...*, s. 9). Przekłada się to w sposób bezpośredni na konieczność jednoznacznego wypowiedzenia się w kwestii możliwości ustalenia popełnienia przez osobę czynu zabronionego, że uprawnienie takie ma tylko i wyłącznie sąd rozstrzygający sprawę w trybie przepisów Kodeksu postępowania karnego stosujący normy prawa karnego materialnego. Tym samym orzeczenie przez inny organ lub sąd na podstawie przepisów proceduralnych innych niż Kodeks postępowania karnego lub materialnych innych niż prawo karne materialne nie skutkuje możliwością uznania, że doszło do rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej za czyn stanowiący przestępstwo. Tym samym nie ustala tej odpowiedzialności sąd cywilny badający kwestie zawinienia w postępowaniu w sprawie wypadków komunikacyjnych czy sąd rozstrzygający w przedmiocie wykroczenia, co skutkuje brakiem możliwości zaistnienia przesłanki *res iudicata* ujętej w art. 17

§ 1 pkt 7 w sytuacji krzyżowania się zakresów tych postępowań (postanowienie SN z 2.02.2005 r., IV KK 399/04, OSNwSK 2005, poz. 290), z oczywistym zastrzeżeniem, że w sytuacji orzekania przez Trybunał Stanu oraz Komisję Odpowiedzialności Konstytucyjnej, gdy rozstrzygnięcie dotyczy odpowiedzialności za przestępstwo, orzeczenie ma moc równą orzeczeniu sądu w rozumieniu art. 1. W zakresie odpowiedzialności za przestępstwa ustalonej w toku postępowania przed Trybunałem Stanu należy wskazać następujące podmioty: po pierwsze – Prezydenta, który z mocy art. 145 ust. 1 Konstytucji RP i art. 2 ust. 1 ustawy o Trybunale Stanu może być pociągnięty do odpowiedzialności za przestępstwo jedynie przed ten organ (D. Szumiło-Kulczycka, *Odpowiedzialność...*, s. 91 i n.), co oznacza wyłączenie go spod jurysdykcji sądów powszechnych; po drugie – członków Rady Ministrów. Odpowiednie stosowanie art. 156 ust. 1 Konstytucji RP i art. 2 ust. 4 ustawy o Trybunale Stanu nakazuje przyjęcie, że podmioty te są wyłączone z jurysdykcji tych sądów jedynie wówczas, gdy przestępstwo zostało popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem (J. Grajewski, *Warunki...*, s. 9). Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny (wyrok TK z 21.02.2001 r., P 12/00, OTK 2001/3, poz. 47) wyraził zdanie, że art. 2 ust. 4 w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy o Trybunale Stanu rozumiany jako dopuszczający odpowiedzialność członka Rady Ministrów przed sądem powszechnym za przestępstwo popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem, jeżeli Sejm nie podjął uchwały o pociągnięciu go do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, jest zgodny z art. 156 ust. 1 Konstytucji RP. Powoduje to konieczność uznania, że dopuszczalne jest rozstrzyganie o odpowiedzialności wskazanych podmiotów za przestępstwo przed sądami powszechnymi również wtedy, gdy organ uprawniony do postawienia w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu nie podjął odpowiedniego działania.

5. Rozumienie postępowania karnego jako prawnie uregulowanej działalności jego uczestników powoduje konieczność wskazania, że stosowanie ustawy procesowej dotyczy nie tylko postępowania głównego, lecz także wszelkich kwestii rozstrzyganych w toku postępowania. Tym samym przepisy te są stosowane zarówno w modelowej odmianie postępowania, jak i do różnych jego odmian, począwszy od postępowań szczególnych (postępowanie uproszczone, nakazowe, prywatne, przyspieszone), incydentalnych (dotyczących orzekania kar porządkowych), uzupełniających (w przedmiocie ułaskawienia), aż do postępowań pomocniczych (w przedmiocie odtworzenia akt) – Stefański, Zabłocki, *Kodeks*, t. 1, 2003, s. 187–188.

Uczestnicy postępowania karnego

6. Zgodnie z poglądem doktryny (Grzegorzcyk, Tylman, *Postępowanie*, 2009, s. 45) uczestnikami postępowania karnego są:
 - 1) organy procesowe,
 - 2) strony,

- 3) przedstawiciele społeczni,
- 4) podmiot zobowiązany do zwrotu korzyści,
- 5) przedstawiciele procesowi,
- 6) pomocnicy procesowi,
- 7) osobowe źródła dowodowe.

Art. 2. [Cele kodeksu]

§ 1. Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby:

- 1) sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności;
- 2) przez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, lecz również w zapobieganiu im oraz w umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego;
- 3) zostały uwzględnione prawnie chronione interesy pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności;
- 4) rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie.

§ 2. Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne.

Spis treści

Uwagi wstępne	39
Zasada trafnej reakcji	40
Zasada prewencji ogólnej	42
Nakaz ochrony prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności	42
Odpowiedni termin rozpoznania sprawy	45
Zasada prawdy materialnej	49

Uwagi wstępne

1. W komentowanym przepisie ustawodawca zdecydował się na połączenie dwóch elementów. W pierwszej kolejności wprowadza swoistą wykładnię legalną dalszych norm postępowania karnego, co czyni przez określenie celów postępowania karnego, oraz jednocześnie statuuje zasady procesowe. Słusznie podnosi się w literaturze, że cel postępowania karnego rozumiany na płaszczyźnie formalnej oznacza skuteczność postępowania, która jako wartość nadrzędna zawsze powinna być chroniona. Natomiast w ujęciu materialnym (płaszczyzna dynamiczna) może podlegać zmia-

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

Tom II ▪ Art. 425–673

redakcja naukowa Dariusz Świecki

Barbara Augustyniak, Krzysztof Eichstaedt
Michał Kurowski, Dariusz Świecki

WYDANIE **5**

Stan prawny na 10 stycznia 2020 r.

Wydawca

Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący

Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne

Eliza Marks, Bartosz Stanisławski – JustLuk

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Łamanie

JustLuk

Poszczególne działy komentarza opracowali:

Barbara Augustyniak: dział XIII

Krzysztof Eichstaedt: dział III; dział V rozdz. 25, 26; dział VI; dział VII rozdz. 38;
dział VIII rozdz. 40, 41, 44, 47; dział X; dział XIV; dział XV

Michał Kurowski: dział I; dział IV; dział V rozdz. 19–24; dział VII rozdz. 33–37, 39

Dariusz Świecki: dział II; dział VIII rozdz. 42, 43, 45, 46; dział IX; dział XI; dział XII

Propozycja cytowania: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-380-2

5. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 30)	21
Dział IX. Postępowanie odwoławcze	23
Rozdział 48. Przepisy ogólne	23
Rozdział 49. Apelacja	303
Rozdział 50. Zażalenie i sprzeciw	452
Dział X. Postępowania szczególne	490
Rozdział 51. (uchylony)	490
Rozdział 52. Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego	490
Rozdział 53. Postępowanie nakazowe	522
Rozdział 54. (uchylony)	542
Rozdział 54a. Postępowanie przyspieszone	542
Dział XI. Nadzwyczajne środki zaskarżenia	581
Rozdział 55. Kasacja	581
Rozdział 55a. Skarga na wyrok sądu odwoławczego	690
Rozdział 56. Wznowienie postępowania	746
Dział XII. Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia	808
Rozdział 57. Podjęcie postępowania warunkowo umorzonego	808
Rozdział 58. Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie	821
Rozdział 59. Ułaskawienie	865
Rozdział 60. Orzekanie kary łącznej	885
Dział XIII. Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych	941
Rozdział 61. Immunitety osób należących do przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych	942
Rozdział 62. Pomoc prawna i doręczenia w sprawach karnych	959

Rozdział 62a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia	994
Rozdział 62b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia	1006
Rozdział 62c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie czynności dochodzeniowych na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego	1032
Rozdział 62d. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie czynności dochodzeniowych na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego	1052
Rozdział 63. Przejęcie i przekazanie ścigania karnego	1087
Rozdział 64. Wystąpienie o wydanie lub przewóz osób ściganych lub skazanych przebywających za granicą oraz o wydanie przedmiotów . . .	1107
Rozdział 65. Wydanie oraz przewóz osób ściganych albo skazanych lub wydanie przedmiotów na wniosek państw obcych	1124
Rozdział 65a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania	1152
Rozdział 65b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania	1192
Rozdział 65c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie środka zapobiegawczego	1272
Rozdział 65d. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia wydanego w celu zapewnienia prawidłowego toku postępowania	1282
Rozdział 66. Przejęcie i przekazanie orzeczeń do wykonania	1297
Rozdział 66a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia dotyczącego grzywny, nawiązki, świadczenia pieniężnego lub orzeczenia zasądzającego od sprawcy koszty procesu	1328
Rozdział 66b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym	1338
Rozdział 66c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia przepadku	1354
Rozdział 66d. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia przepadku	1364
Rozdział 66e. Współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym	1379
Rozdział 66f. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie kary pozbawienia wolności	1394
Rozdział 66g. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie kary pozbawienia wolności	1413

Rozdział 66h. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia skazującego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, karę ograniczenia wolności, samoistnie orzeczony środek karny, a także orzeczenia o warunkowym zwolnieniu oraz warunkowym umorzeniu postępowania karnego	1441
Rozdział 66i. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia karnego związanego z poddaniem sprawcy próbie	1455
Rozdział 66j. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony	1476
Rozdział 66k. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony	1484
Rozdział 67. Przepisy końcowe	1497
Dział XIV. Koszty procesu	1506
Rozdział 68. Przepisy ogólne	1506
Rozdział 69. Zwolnienie od kosztów sądowych	1558
Rozdział 70. Zasądzenie kosztów procesu	1569
Rozdział 71. (uchylony)	1608
Dział XV. Postępowanie karne w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych	1609
Rozdział 72. Przepisy ogólne	1609
Rozdział 73. Środki przymusu i postępowanie przygotowawcze	1643
Rozdział 74. Postępowanie przed sądem	1649
Rozdział 75. (uchylony)	1655
Skorowidz rzeczowy	1657

USTAWA

z 6.06.1997 r.

Kodeks postępowania karnego¹

(Dz.U. z 2020 r. poz. 30)

[...]

¹ Niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji realizuje postanowienia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.Urz. UE L 294 z 06.11.2013, str. 1) oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz.Urz. UE L 65 z 11.03.2016, str. 1).

DZIAŁ IX

Postępowanie odwoławcze

ROZDZIAŁ 48

Przepisy ogólne

Literatura: Bielski M., *Zasady konstruowania zarzutów apelacyjnych opartych na względnych przyczynach odwoławczych* [w:] *Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona sędziemu Sądu Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej*, red. P. Hofmański, Warszawa 2014; Bratoszewski J., *Procesowe funkcje i kryteria pojęć: „orzekania na korzyść lub na niekorzyść oskarżonego” w orzecznictwie Sądu Najwyższego* [w:] *Węzłowe zagadnienia procedury karnej. Księga ku czci profesora Andrzeja Murzynowskiego*, red. P. Kruszyński, Warszawa 1997; Brylak J., *Instytucja gravamen w postępowaniu karnym*, Warszawa 2013; Bojańczyk A., Górski A., „Orzekanie w granicach kontroli odwoławczej” w kwestii prawidłowej wykładni przepisu art. 433 § 1 k.p.k., BSP 2018/23(1); Błoński M., *Uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania jako wyjątkowy rodzaj rozstrzygnięcia sądu odwoławczego* [w:] *Artes serviunt vitae sapientia imperat. Proces karny sensu largo. Rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. nauk. R. Olszewski, D. Świecki, J. Kasiński, P. Misztal, K. Rydz-Sybilak, A. Małolepszy, Warszawa 2019; Cora S., *Zwrot sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego a art. 397 k.p.k.*, PiP 2005/10; Czeszejko-Sochacki Z., *Prawo do sądu w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (ogólna charakterystyka)*, PiP 1997/11–12; Daszkiewicz W., *Konstytucyjne prawo do sądu a nowy Kodeks postępowania karnego (zagadnienia wybrane)* [w:] *Nowy Kodeks postępowania karnego. Zagadnienia węzłowe*, red. E. Skrętowicz, Kraków 1998; Daszkiewicz W., *Zobowiązanie do zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej wskutek przestępstwa popełnionego przez inną osobę* [w:] *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze*, z. 16, Warszawa 1998; Dąbkiewicz K., *Glosa do postanowienia SA we Wrocławiu z 1.06.2011 r.*, II AKz 214/11, OSP 2012/11, poz. 110; Doda Z., *Konstrukcja granic środka odwoławczego w polskim prawie karnym procesowym*, KSP 1975/8; Doda Z., *Zażalenie w procesie karnym*, Warszawa 1985; Doda Z., Gaberle A., *Kontrola odwoławcza w procesie karnym. Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1997; Doda Z., Grajewski J., *Węzłowe problemy postępowania karnego w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego za lata 1991–1994*, cz. 2, PS 1996/6; Drajewicz D., *Reguły ne peius – uwagi de lege ferenda i de lege lata*, PS 2017/4; Dudka K., Paluskiewicz H., *Postępowanie karne*, Warszawa 2016; Duży J., *Pośredni zakaz reformationis in peius a podstawowy cel procesu*, PiP 2016/5; Ferenc A., *Rewizja strony w postępowaniu karnym*, Warszawa 1987; Fingas M., *Orzekanie reformatoryjne w instancji odwoławczej w polskim procesie karnym*, Warszawa 2016; Fingas M., *W sprawie przekraczania granic podmiotowych środka odwoławczego w procesie karnym*, cz. 2, „Palestra” 2010/9–10; Fingas M., *Zakres rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy w przypadku zaskarżenia przez tzw. stronę prywatną orzeczenia wydanego w trybie konsensualnym* [w:] *Verba volant scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016. Księga pamiątko-*

wa poświęcona Profesor Monice Zbrojewskiej, red. T. Grzegorzczak, R. Olszewski, Warszawa 2017; **Fingas M., Steinborn S.**, *Granice rozpoznania sprawy w instancji odwoławczej w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego z 27.09.2013 r. i 20.02.2015 r.* [w:] *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1.07.2015 r. Przewodnik po zmianach*, red. P. Wiliński, Warszawa 2015; **Górski P.**, *Środki zabezpieczające a zakaz reformationis in peius*, Prok. i Pr. 2014/2; **Grajewski J.**, *Prawo karne procesowe – część ogólna*, Warszawa 2010; Grajewski J., *Przyczynek do wykładni przepisu art. 438 pkt 4 kodeksu postępowania karnego* [w:] *W kregu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci profesora Andrzeja Wąska*, red. L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Hołda, Lublin 2005; Grajewski J., *Ściganie na wniosek w polskim procesie karnym*, Gdańsk 1982; **Grajewski J., Steinborn S.**, *Prawomocność części orzeczenia w procesie karnym*, Warszawa 2013; **Grzegorzczak T.**, *Ku usprawnieniu postępowania apelacyjnego i szerszemu reformatoryjnemu orzekaniu przez sąd odwoławczy* [w:] *Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona sędziemu Sądu Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej*, red. P. Hofmański, Warszawa 2014; Grzegorzczak T., *Sytuacja prawna podmiotu odpowiedzialnego za zwrot korzyści uzyskanej z przestępstwa innej osoby, w procesie karnym* [w:] *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze, z. 1*, Warszawa 1997; Grzegorzczak T., *Wnioskowy tryb ścigania czynów karalnych*, Łódź 1986; **Grzeszczyk W.**, *Bezwzględne przyczyny odwoławcze w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, Prok. i Pr. 1995/4; Grzeszczyk W., *Granice orzekania w postępowaniu odwoławczym na niekorzyść oskarżonego*, Prok. i Pr. 2007/10; Grzeszczyk W., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2010; Grzeszczyk W., *Praktyczne aspekty gravamen w procesie karnym*, Prok. i Pr. 2008/11; **Hofmański P.**, *Horyzontalna prawomocność części wyroku w procesie karnym*, PS 1998/4; Hofmański P., *Nowy model postępowania odwoławczego* [w:] *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, red. S. Steinborn, Warszawa 2016; Hofmański P., *Samodzielność jurysdykcyjna sądu karnego*, Katowice 1988; **Hofmański P., Zabłocki S.**, *Niektóre zagadnienia związane z granicami orzekania w instancji odwoławczej w procesie karnym* [w:] *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, red. I. Nowikowski, Lublin 2007; Hofmański P., Zabłocki S., *Sprawność postępowania odwoławczego w świetle noweli do Kodeksu postępowania karnego z 27.09.2013 r.* [w:] *Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego*, red. Z. Jędrzejewski [i in.], Warszawa 2014; **Izidorczyk I.**, *Granice orzekania sądu odwoławczego w polskiej procedurze karnej*, Łódź 2010; **Kala D.**, *Postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego. Zagadnienia karnomaterialne i procesowe*, Toruń 2003; Kala D., *Zakres rozpoznania sprawy w postępowaniu apelacyjnym* [w:] *Postępowanie karne po nowelizacji z dnia 11 marca 2016 roku*, red. A. Lach, Warszawa 2017; Kala D., *Zarzuty apelacyjne „niedopuszczenia dowodu z urzędu” lub „niedostatecznej aktywności sądu w przeprowadzeniu dowodu” w znowelizowanej procedurze karnej* [w:] *Postępowanie dowodowe w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, red. A. Lach, Toruń 2014; **Kanty T.**, *Wybrane zagadnienia dotyczące bezpośredniego zakazu reformationis in peius* [w:] *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, red. S. Steinborn, Warszawa 2016; **Karaśńska M.**, *Umorzenie postępowania odwoławczego w polskim procesie karnym*, PS 2019/10; **Kardas P.** [w:] *Nowelizacja prawa karnego*, red. W. Wróbel, Kraków 2015; **Kasiński J.**, *Nowa „warunkowa” bezwzględna przyczyna odwoławcza* [w:] *Verba volant scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016. Księga pamiątkowa poświęcona Profesor Monice Zbrojewskiej*, red. T. Grzegorzczak, R. Olszewski, Warszawa 2017; **Klejnowska M.**, *Ograniczenia sądu odwoławczego orzekającego w sprawie karnej po wniesieniu środka zaskarżenia*, Rzeszów 2008; Klejnowska M., *Uproszczenia w uzasadnieniu decyzji procesowych w sprawach karnych*, Prok. i Pr. 2013/3; Klejnowska M., *Glosa do wyroku SN z 15.11.2017 r., IV KS 5/17, OSP 2018/7–8, poz. 74*; Klejnowska M., *Glosa do postanowienia SN z 28.02.2018 r., V KK 221/17, OSP 2019/3, poz. 27*; Klejnowska M., *Decyzje kasatoryjne w polskim procesie karnym* [w:] *Artes serviunt vitae sapientia imperat. Proces karny sensu largo. Rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. nauk. R. Olszewski, D. Świecki, J. Kasiński, P. Misztal, K. Rydz-Sybilak, A. Małolepszy, Warszawa 2019; **Kmieciak R.**, *Glosa do postanowienia SN z 5.05.2006 r., V KK 385/05, OSP 2006/12*; **Kmieciak R., Skrętowicz E.**, *Proces karny. Część ogólna*, Kraków–Lublin 1996; **Kociubiński W.**, *Brak obrońcy obowiązkowego lub niebranie udziału przez takiego obrońcę w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy, jako przesłanka bezwzględnego powodu odwoławczego określonego w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.*, PS 2012/10; Kociubiński W., *Glosa do postanowienia SN z 20.07.2005 r., I KZP 20/05, PS 2006/4*; Kociubiński W., *Skarga odwoławcza i sposób jej rozpoznania przez sąd odwoławczy po 1.07.2015 r. – wybrane zagadnienia*, PS 2016/1; Kociubiński W., *Wyłączenie stosowania zakazu reformationis in peius w wypadkach określonych w art. 60 § 3 i 4 k.k. oraz art. 343 lub 387 k.p.k.*, Prok. i Pr. 2004/10; Kociubiński W.,

Zakres orzekania sądu odwoławczego w nowym kodeksie postępowania karnego, PS 1997/11–12; Kociubiński W., Zakres orzekania sądu odwoławczego w świetle ustawy z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, WSS 2014/1; Kodeks postępowania karnego. Komentarz, red. M. Mazur, Warszawa 1971; Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. 2, red. D. Świecki, Warszawa 2013; Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2016, red. D. Świecki, Warszawa 2016; **Kondracki M.**, Rola zarzutów odwoławczych w procesie karnym, „Palestra” 2009/3–4; **Koper R.**, Glosa do wyroku SN z dnia 14.03.2018 r., IV KS 4/18, OSP 2019/6/61; **Kosonoga J.**, Nienależyta obsada sądu jako przesłanka uchylenia orzeczenia, BSP 2018/23(1); **Kościelniak-Marszał M.**, Wyrok sądu I instancji w polskim procesie karnym, Warszawa 2017; **Koziół T.**, O stosowaniu art. 399 k.p.k., PS 2004/4; **Krakowiak D.**, Sprawca niepoczytalny w procesie karnym, Łódź 2018; **Kulczycka-Szumilo D.**, Sporządzanie środków odwoławczych w materiałach objętych klauzulą „ściśle tajne” lub „tajne” [w:] *Artes serviunt vitae sapientia imperat. Proces karny sensu largo. Rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. nauk. R. Olszewski, D. Świecki, J. Kasiński, P. Misztal, K. Rydz-Sybilak, A. Małolepszy, Warszawa 2019; **Kulesza C.**, Kontradiktoryjność postępowania odwoławczego w świetle projektu nowelizacji kodeksu postępowania karnego Komisji Kodyfikacyjnej z 8.11.2012 r. (druk sejmowy nr 870) [w:] *Kontradiktoryjność w polskim procesie karnym*, red. P. Wiliński, Warszawa 2013; **Kulik M.**, Z problematyki zakazu reformationis in peius, BSP 2018/23(1); **Kułał K.**, Postępowanie międzyinstancyjne w śledztwie i dochodzeniu, Prok. i Pr. 2017/7–9; **Kurowski M.**, Zagadnienia ogólne i postępowanie przygotowawcze, Kraków 2015; **Kurowski M.**, **Świecki D.**, *Problematyka art. 400 kodeksu postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2004/10; **Łuczyński P.**, Kryteria oceny surowości orzeczenia wydanego w postępowaniu ponownym w porównaniu z orzeczeniem uchylonym w kontekście zakazu pośredniego reformationis in peius, PS 2013/10; **Łuczyński P.**, Obowiązkiwanie zakazu reformationis in peius w postępowaniu ponownym, Prok. i Pr. 2013/3; **Łuczyński P.**, Wylączenie od zakazu reformationis in peius w postępowaniu ponownym w procesie karnym związane ze stosowaniem środków zabezpieczających, PS 2013/7–8; **Łuczyński P.**, Zakaz reformationis in peius w kontekście niektórych zasad procesu karnego, PiP 2013/10; **Łuczyński P.**, Zakres podmiotowy zakazu reformationis in peius w postępowaniu ponownym w procesie karnym, „Palestra” 2013/7–8; **Marszał K.**, Glosa do uchwały SN z 29.05.2003 r., I KZP 14/03, PS 2004/7–8; **Marszał K.**, Gravamen w postępowaniu odwoławczym [w:] *Iudicium et Scientia. Księga jubileuszowa Profesora R. Kmiecika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011; **Marszał K.**, Instancyjność postępowania sądowego w świetle art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej [w:] *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci profesora Stanisława Waltosia*, red. J. Czapska [i in.], Warszawa 2000; **Marszał K.**, *Problem granic środka odwoławczego w polskim procesie karnym*, PPK 1975/1; **Marszał K.**, *Reguły ne peius w postępowaniu apelacyjnym w sprawach karnych* [w:] *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci profesora Andrzeja Wąska*, red. L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Hołda, Lublin 2005; **Marszał K.**, Ujawnienie dowodów w postępowaniu ponownym w świetle art. 391 § 2 k.p.k., NP 1973/4; **Marszał K.**, Zakaz reformationis in peius w nowym ustawodawstwie karnym procesowym, Warszawa 1970; **Marszał K.**, Zakres orzekania sądu rewizyjnego w razie zaskarżenia wyroku na niekorzyść oskarżonego, NP 1987/9; **Marszał K.**, Zasadnicze składniki granic środka odwoławczego w procesie karnym [w:] *Środki zaskarżenia w procesie karnym. Księga pamiątkowa ku czci prof. Zbigniewa Dody*, red. A. Gaberle, S. Waltoś, Kraków 2000; **Marszał K.**, Znaczenie granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów w postępowaniu odwoławczym w sprawach karnych, PPK 2004/25; **Marszał K.**, **Stachowiak S.**, **Zgryzek K.**, *Proces karny*, Katowice 2003; **Muras Z.**, *Bezwzględne przyczyny odwoławcze w polskim procesie karnym*, Toruń 2004; **Nowak T.**, *Zasada bezpośredniości w polskim procesie karnym*, Poznań 1971; **Nowicki K.**, Ograniczenia stosowania zakazu reformationis in peius w związku z nielojalnym zachowaniem oskarżonego, PS 2016/5; **Nowikowski I.**, *Odwoływalność czynności procesowych stron w polskim procesie karnym*, Lublin 2001; **Olszewski R.**, *Usuwanie istotnych braków postępowania przygotowawczego w świetle znowelizowanego art. 397 kodeksu postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2004/5; **Paprzycki L.K.**, *Przedstawienie zagadnień prawnych Sądowi Najwyższemu, Trybunałowi Konstytucyjnemu i Europejskiemu Trybunałowi Sprawiedliwości – problematyka kompetencji w postępowaniu karnym* [w:] *Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywność. Księga pamiątkowa profesora Andrzeja Bulsiewicza*, red. A. Marek, Toruń 2004; **Pawela S.**, *Względne przyczyny odwoławcze*, Warszawa 1970; **Pieńkos J.**, *Słownik łacińsko-polski*, Warszawa 1993; **Płachta M.**, *Gravamen w procesie karnym*, NP 1979/3; **Posnow W.** [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2015; **Pratkowiecki P.**, *Uchylenie orzeczenia na podstawie art. 439 § 2 k.p.k.*, PS 2004/11–12; *Proces karny*, red. K. Marszał, J. Zagrodnik, Warszawa 2017; *Proces karny*, red. J. Skorupka, Warszawa 2016; **Prusak F.**,

Nowe fakty i dowody jako podstawa rewizji, PiP 1967/4–5; **Rogoziński P.**, Zakres postępowania dowodowego na rozprawie apelacyjnej a stwierdzenie konieczności przeprowadzenia na nowo w całości przewodu sądowego przez sąd pierwszej instancji [w:] *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, red. S. Steinborn, Warszawa 2016; **Sakowicz A.**, *Postępowanie dowodowe w postępowaniu apelacyjnym. Zarys problematyki* [w:] *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1.07.2015 r. Przewodnik po zmianach*, red. P. Wiliński, Warszawa 2015; **Sakowicz A.**, *Zasada ne bis in idem w prawie karnym w ujęciu paneuropejskim*, Białystok 2011; **Skorupka J.**, *O sprawiedliwości procesu karnego*, Warszawa 2013; **Skretowicz E.**, *Wyrokovanie sądu pierwszej instancji w sprawach karnych*, Lublin 1984; **Skwarcow M.**, *Rażąca niesprawiedliwość orzeczenia jako przesłanka odwoławcza po nowelizacji kodeksu postępowania karnego* [w:] *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, red. S. Steinborn, Warszawa 2016; **Skwarcow M.**, *Wymogi formalne środka odwoławczego w postępowaniu karnym*, PS 2016/1; **Stachowiak S.**, *Uzupełnienie postępowania przygotowawczego przez prokuratora (art. 397 k.p.k.)*, Prok. i Pr. 2003/10; **Stefański R.A.**, *Instytucja pytań prawnych do Sądu Najwyższego*, Kraków 2001; **Stefański R.A.**, *Obrona obligatoryjna w polskim procesie karnym*, Warszawa 2012; **Stefański R.A.**, *Podmioty uprawnione do kierowania konkretnych pytań prawnych w sprawach karnych*, PiP 2000/9; **Stefański R.A.**, *Sposób załatwienia zażaleń na postanowienie sądu o utrzymaniu w mocy postanowienia prokuratora o odmowie wszczęcia lub umorzenia postępowania przygotowawczego*, Prok. i Pr. 2000/2; **Steinborn S.**, *Glosa do uchwały SN z 20.10.1999 r.*, I KZP 33/99, OSP 2000/7–8; **Steinborn S.**, *Glosa do wyroku SA we Wrocławiu z 20.01.2011 r.*, II AKa 379/10, WSS 2012/1; **Steinborn S.**, *Konwalskacja wadliwej rozprawy głównej oraz częściowe uchylene wyroku w świetle bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 k.p.k.*, „Palestra” 2003/5–6; **Steinborn S.**, *Kształtowanie granic rozpoznania sprawy w instancji odwoławczej w procesie karnym w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego z 27.09.2013 r. i 20.02.2015 r.* [w:] *Reforma prawa karnego materialnego i procesowego z 2015 roku. Zagadnienia wybrane*, red. D. Kala, I. Zgoliński, Warszawa 2015; **Steinborn S.**, *Orzekanie przez sąd odwoławczy niezależnie od kierunku środka odwoławczego*, GSP 2003/11; **Steinborn S.**, *Porozumienia w polskim procesie karnym. Skazanie bez rozprawy i dobrowolne poddanie się odpowiedzialności karnej*, Kraków 2005; **Steinborn S.**, *Postępowanie dowodowe w instancji apelacyjnej w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2015/1–2; **Steinborn S.**, *Prawomocność części orzeczenia w procesie karnym*, Warszawa 2011; **Sychta K.**, *Kontrola z urzędu oraz kontrola totalna w instancji odwoławczej* [w:] *Verba volant scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016. Księga pamiątkowa poświęcona Profesor Monice Zbrojewskiej*, red. T. Grzegorzczak, R. Olszewski, Warszawa 2017; **Syta M.**, *Gravamen jako przesłanka zażalenia w postępowaniu przygotowawczym*, Prok. i Pr. 2004/4; **Syta M.**, **Steinborn S.**, *W kwestii dopuszczalności niejednoczesnego rozpoznania środków odwoławczych wniesionych od tego samego orzeczenia* [w:] *Fiat iustitiae pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona sędziemu Sądowi Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej*, red. P. Hofmański, Warszawa 2014; **Szewczyk J.M.**, *Zakaz reformatio in peius w polskim procesie karnym*, Warszawa 2015; **Światłowska-Nita B.**, *Przymus adwokacko-radcowski przy wnoszeniu środków zaskarżenia w postępowaniu karnym (cz. 1)*, „Palestra” 2017/1–2; **Światłowska-Nita B.**, **Światłowski A.**, *Ograniczenia orzekania reformatoryjnego sądu odwoławczego w postępowaniu karnym (rozważania z uwzględnieniem perspektywy konstytucyjnej)*, BSP 2018/23(1); **Świecki D.**, *Apelacja obrońcy i pełnomocnika po zmianach* [w:] *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1.07.2015 r. Przewodnik po zmianach*, red. P. Wiliński, Warszawa 2015; **Świecki D.**, *Apelacja w postępowaniu karnym*, Warszawa 2011; **Świecki D.**, *Czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych*, Warszawa 2016; **Świecki D.**, *Granice kontroli odwoławczej*, BSP 2018/23(1); **Świecki D.**, *Konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego a możliwość reformatoryjnego orzekania w instancji odwoławczej w świetle wchodzącej w życie 1.07.2005 roku nowelizacji Kodeksu postępowania karnego* [w:] *Polski proces karny i materialne prawo karne w świetle nowelizacji z 2013 roku. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Tylmanowi z okazji jego 90. urodzin*, red. T. Grzegorzczak [i in.], Warszawa 2014; **Świecki D.**, *Orzekanie na niekorzyść oskarżonego na podstawie art. 434 § 1 k.p.k. i art. 443 k.p.k.*, PS 2009/5; **Świecki D.**, *Postępowanie odwoławcze w sprawach karnych. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 2016; **Świecki D.**, *Reformatoryjne orzekanie w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania karnego*, PS 2014/10; **Świecki D.**, *Rozprawa apelacyjna w polskim procesie karnym*, Kraków 2006; **Świecki D.**, *Udział obrońcy w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; **Świecki D.**, *Zarzut jako składnik środka zaskarżenia* [w:] *Fiat iustitiae pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona sędziemu Sądowi Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy za-*

wodowej, red. P. Hofmański, Warszawa 2014; Świecki D., *Zaskarżalność uzasadnienia orzeczenia karnego*, PS 2009/4; Świecki D., *Zaskarżalność orzeczeń i instancyjność postępowania w sprawach karnych w świetle orzecznictwa Trybunału konstytucyjnego* [w:] *Artes serviunt vitae sapientia imperat. Proces karny sensu largo. Rzeczywistość i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesora Tomasza Grzegorzczaka z okazji 70. urodzin*, red. nauk. R. Olszewski, D. Świecki, J. Kasiński, P. Misztal, K. Rydz-Sybilak, A. Małolepszy, Warszawa 2019; **Urbania M.J.**, *Rozpoznawanie spraw pod nieobecność oskarżonego w polskim procesie karnym*, Poznań–Kalisz 2003; **Waltoś S.**, *Glosa do uchwały SN z 26.06.1970 r.*, VI KZP 18/69, PiP 1971/7; Waltoś S., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2009; **Waltoś S.**, **Hofmański P.**, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016; **Wassermann W.**, *Zasady formułowania zarzutów apelacyjnych w obowiązującej procedurze karnej*, Prok. i Pr. 2010/6; **Wiliński P.**, *Dwuinstancyjność postępowania karnego w świetle Konstytucji* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tyłmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; **Wiliński P.**, *Konstytucyjne uwarunkowania postępowania odwoławczego w procesie karnym* [w:] *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, red. S. Steinborn, Warszawa 2016; **Wiliński P.**, *Proces karny w świetle Konstytucji*, Warszawa 2011; **Wiliński P.**, *Zasada prawa do obrony w polskim procesie karnym*, Kraków 2006; **Wiliński P.**, **Zabłocki S.**, *Uzupełnienie uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji w procesie karnym*, PS 2015/11–12; **Woźniowski K.**, *Inicjatywa dowodowa w polskim prawie karnym procesowym*, Gdynia 2001; **Woźniowski K.**, *Zakaz reformationis in peius a zasada niezmienności przedmiotu procesu* [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. Cwiakalski, G. Artymiak, Warszawa 2009; **Wysocki D.**, *Glosa do wyroku SN z 13.02.2017 r.*, V KK 298/16, OSP 2018/1, poz. 5; **Zabłocki S.**, *Artykuł 167 K.P.K. po jego nowelizacji – wstępne nakreślenie problemów*, „Palestra” 2015/7–8; **Zabłocki S.**, *Między reformatoryjnością a kasatoryjnością, między apelacyjnością a rewizyjnością – ku jakiemu modelowi zmierza postępowanie odwoławcze po zmianach kodeksowych w latach 2013–2015* [w:] *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1.07.2015 r. Przewodnik po zmianach*, red. P. Wiliński, Warszawa 2015; **Zabłocki S.**, *O niektórych zmianach wprowadzonych przez nowy Kodeks postępowania karnego w zakresie postępowania odwoławczego*, PS 1997/11–12; **Zabłocki S.**, *Ograniczenia zakazu reformationis in peius*, „Palestra” 2003/7–8; **Zabłocki S.**, *Postępowanie odwoławcze, kasacyjne i wznowieniowe w procesie karnym*, Warszawa 1999; **Zabłocki S.**, *Postępowanie odwoławcze w Kodeksie postępowania karnego po nowelizacji. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2003; **Zachuta A.**, *Horyzontalna – pozioma prawomocność przedmiotowej części wyroku*, Prok. i Pr. 2006/9; **Zachuta A.**, *Skorzystanie z cudzej skargi odwoławczej*, Prok. i Pr. 2005/2; **Zagrodnik J.**, *Warunki przekazania sprawy do ponownego rozpoznania ze względu na regułę ne peius z art. 454 § 1 k.p.k.* *Glosa do uchwały SN z 20.09.2018 r.*, I KZP 10/18, OSP 2019/9, poz. 85; **Zgryzek K.**, *Postępowanie w przedmiocie zastosowania środka zabezpieczającego w polskim procesie karnym*, Katowice 1989; **Zieliński A.**, *Konstytucyjny standard instancyjności postępowania sądowego*, PiP 2005/11; **Zienkiewicz D.**, *Wątpliwości redakcyjne związane z przedstawieniem zagadnień prawnych do rozstrzygnięcia w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Palestra” 2002/5–6.

Art. 425. [Podmioty uprawnione, zakres, gravamen]

§ 1. Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje środek odwoławczy stronom oraz innym osobom wskazanym w przepisach ustawy.

§ 2. Orzeczenie można zaskarżyć w całości lub w części. Można także zaskarżyć brak określonego rozstrzygnięcia. Przedmiotem zaskarżenia może być również samo uzasadnienie orzeczenia.

§ 3. Odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. Ograniczenie to nie dotyczy oskarżyciela publicznego.

§ 4. Oskarżyciel publiczny ma prawo wnieść środek odwoławczy także na korzyść oskarżonego.

Spis treści

Uwagi ogólne	28
Podmioty uprawnione do wniesienia środka odwoławczego ...	28
Zrzeczenie się prawa do wniesienia środka odwoławczego	31
Zakres zaskarżenia orzeczenia	32
Zaskarżenie braku rozstrzygnięcia	33
Zaskarżenie samego uzasadnienia orzeczenia	35
<i>Gravamen</i>	36
Wniesienie środka odwoławczego na korzyść oskarżonego przez oskarżyciela publicznego	38

Uwagi ogólne

1. Komentowany przepis w § 1 odnosi się zarówno do apelacji, jak i do zażalenia. Apelacja przysługuje od wyroku sądu pierwszej instancji (art. 444), zaś zażalenie – na postanowienia oraz zarządzenia (art. 459 § 1 i 2 i art. 466 § 1). Apelację można wnieść od każdego wyroku wydanego w pierwszej instancji, z tym że wobec wyroku nakazowego najpierw przysługuje sprzeciw. Zażalenie przysługuje tylko na określone rodzaje postanowień i zarządzeń.
2. Unormowanie § 1, ograniczające dopuszczalność wniesienia środka odwoławczego jedynie od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji, stanowi realizację kodeksowej reguły, że postępowanie karne jest dwuinstancyjne (art. 426 § 1). Reguła ta podlega ograniczeniom, gdy ustawa tak stanowi. Dotyczy to zażaleń (art. 459 § 1 i 2).

Podmioty uprawnione do wniesienia środka odwoławczego

3. W § 1 wskazano podmioty uprawnione do wniesienia środka odwoławczego. Należą do nich strony oraz inne osoby wskazane w przepisach ustawy, np. pokrzywdzony, któremu przysługuje apelacja od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie wydanego na posiedzeniu (art. 444 § 1), podmioty, o których mowa w art. 91a i 91b, oraz osoby, których postanowienie (zarządzenie) bezpośrednio dotyczy (art. 459 § 3). Stronami postępowania są ci jego uczestnicy, którzy działają w procesie we własnym imieniu, mając interes prawny w określonym rozstrzygnięciu o przedmiocie procesu (por. Grzegorzcyk, Tylman, *Postępowanie*, 2014, s. 272). W postępowaniu sądowym stronami są: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy (uboczny i subsydiarny), oskarżyciel prywatny i oskarżony. Wobec ścisłego określenia uprawnień procesowych do wniesienia środka odwoławczego nie trafny jest pogląd wyrażony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego po wniesieniu aktu oskarżenia, a przed rozpoczęciem przewodu sądowego w pierwszej instancji pokrzywdzony,

który nie działa w charakterze oskarżyciela posiłkowego, zachowuje uprawnienia strony, a w szczególności może złożyć zażalenie na postanowienie sądu zamykające drogę do wydania wyroku (por. postanowienie SN z 29.04.1993 r., WZ 87/93, OSNKW 1993/11–12, poz. 75, z krytycznymi głosami R. Kmiecika, WPP 1994/2, s. 98, i S. Zimocha, OSP 1995/1, poz. 146, s. 25). W postępowaniu przygotowawczym stronami są podejrzani i pokrzywdzony (art. 299 § 1).

4. W doktrynie wskazuje się, że każda strona musi mieć: zdolność procesową, czyli możliwość stania się stroną w procesie, zdolność do działań procesowych, czyli możliwość podejmowania czynności procesowych osobiście lub przez pełnomocnika, oraz legitymację procesową, czyli uprawnienie do występowania w roli określonej strony w konkretnym procesie (por. R. Kmiecik, E. Skrętowicz, *Proces...*, 1996, s. 137–138).
5. Prawo do wniesienia środka odwoławczego przysługuje prokuratorowi jako oskarżycielowi publicznemu w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego (art. 45 § 1), a także w sprawach z oskarżenia prywatnego, gdy prokurator korzysta z uprawnień określonych w art. 60 § 1. W doktrynie krytykowany jest pogląd Sądu Najwyższego, że przyłączenie się prokuratora do oskarżenia w sprawach prywatnoskargowych w trybie art. 50 k.p.k. 1969 (obecnie art. 60 k.p.k.) nie uprawnia go do wniesienia rewizji (obecnie apelacji) domagającej się uniewinnienia oskarżonego (por. uchwała SN (7) z 26.06.1970 r., VI KZP 18/69, OSNKW 1970/9, poz. 99, oraz krytyczna glosa S. Waltosia, PiP 1971/7, s. 191–194, a także Z. Doda A. Gaberle, *Kontrola odwoławcza...*, t. 2, s. 59–61).
6. Prawo do wniesienia środka odwoławczego przysługuje również nieprokuratorskim oskarżycielom publicznym z mocy odrębnych ustaw. Chodzi tu o Straż Leśną Lasów Państwowych i podmioty mające uprawnienia strażników leśnych, gdy przedmiotem czynu jest drewno z lasu stanowiącego własność Skarbu Państwa (por. art. 47 ust. 2 pkt 7 i art. 48 ustawy z 28.09.1991 r. o lasach, Dz.U. z 2018 r. poz. 2129.; zob. także postanowienie SN z 21.05.1999 r., V KKN 85/99, OSNKW 1999/9–10, poz. 64), a także o Straż Łowiecką, gdy przedmiotem czynu jest zwierzyna (por. art. 39 ust. 2 pkt 7 ustawy z 13.10.1995 r. – Prawo łowieckie, Dz.U. z 2018 r. poz. 2033 ze zm.). Do nieprokuratorskich oskarżycieli publicznych należą również organy wskazane w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 22.09.2015 r. w sprawie określenia organów uprawnionych obok Policji do prowadzenia dochodzeń oraz organów uprawnionych do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem pierwszej instancji w sprawach, w których prowadzono dochodzenie, jak również zakresu spraw zleconych tym organom (Dz.U. z 2018 r. poz. 522). Organy te nie są jednak uprawnione do zaskarżania wyroków sądów pierwszej instancji (por. uchwała SN z 5.11.1970 r., VI KZP 44/70, OSNKW 1970/12, poz. 166, z krytyczną glosą J. Smoleńskiego, PiP 1972/6, s. 165–168).

7. Status strony może uzyskać pokrzywdzony (art. 49 § 1) jako oskarżyciel posiłkowy uboczny i subsydiarny (art. 53) oraz oskarżyciel prywatny (art. 59 § 1). W uchwale z 15.09.1999 r., I KZP 26/99, OSNKW 1999/11–12, poz. 69, Sąd Najwyższy opowiedział się za materialną definicją pokrzywdzonego, stwierdzając, że krąg pokrzywdzonych w rozumieniu art. 49 § 1 jest ograniczony zespołem znamion czynu będącego przedmiotem postępowania oraz czynów współukaranych. Przyjęcie tego poglądu oznacza, że w wypadku przestępstw, w których przedmiotem ochrony jest dobro prawne o charakterze ogólnym, tak jak np. przy przestępstwach przeciwko wymiarowi sprawiedliwości (rozdział XXX Kodeksu karnego) czy przy przestępstwach przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego (rozdział XXIX Kodeksu karnego), warunkiem uzyskania statusu pokrzywdzonego jest jednocześnie wyczerpanie czynem sprawcy znamion określonych w innym przepisie, w którym chronione jest bezpośrednio indywidualne dobro prawne (por. uchwała SN z 21.10.2003 r., I KZP 29/03, OSNKW 2003/11–12, poz. 94, oraz postanowienie SN z 1.04.2005 r., IV KK 42/05, OSNKW 2005/7–8, poz. 66). W wypadku gdy przedmiotem ochrony jest dobro prawne o charakterze ogólnym, przykładowo w postaci dobra wymiaru sprawiedliwości (np. art. 233 § 1 k.k.) czy działalności instytucji państwowych (np. przestępstwo łapownictwa – art. 228 i n. k.k.), osoba mającą poczucie pokrzywdzenia takim czynem nie jest pokrzywdzoną we wskazanym znaczeniu. Gdyby jednak w postępowaniu sądowym taka osoba występowała w charakterze oskarżyciela posiłkowego, to wniesiony przez nią środek odwoławczy nie powinien zostać przyjęty. Warunek wszczęcia i prowadzenia postępowania sądowego wyłącznie na żądanie uprawnionego oskarżyciela (art. 14 § 1 k.p.k.) dotyczy nie tylko postępowania przed sądem pierwszej instancji, lecz także każdego kolejnego, nowego etapu postępowania, tj. toczącego się na skutek złożenia środka odwoławczego. Nie jest zatem dopuszczalne złożenie tego środka przez podmiot, który nie ma przymiotu uprawnionego oskarżyciela. Przymiot pokrzywdzenia oskarżyciela posiłkowego, w odniesieniu do czynu w kształcie opisanym w akcie oskarżenia, powinien być bowiem weryfikowany w toku całego postępowania sądowego (por. uzasadnienie postanowienia SN z 5.05.2006 r., V KK 385/05, OSNKW 2006/7–8, poz. 73).
8. Gdy pokrzywdzony jest małoletni lub ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo, jego prawa wykonują przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje (art. 51 § 2 k.p.k.). Jednak w sytuacji gdy jeden z rodziców jest oskarżony o przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego, to drugi z rodziców jako przedstawiciel ustawowy nie może wykonywać jego praw, w tym do bycia stroną postępowania sądowego, i w jego imieniu składać oświadczeń procesowych czy występować przed sądem (art. 98 § 2 pkt 2 k.r.o.). Wówczas na podstawie zawiadomienia sądu lub prokuratora (art. 572 § 2 k.p.c.) sąd opiekuńczy w trybie art. 99 k.r.o. powinien ustanowić kuratora jako przedstawiciela małoletniego do wykonywania jego praw w postępowaniu sądowym. Nie dotyczy to jednak spraw o niepłacenie alimentów (art. 209 k.k.), zgodnie bowiem z art. 98 § 2 pkt 2 *in fine* k.r.o. rodzic może repre-

zentować dziecko przeciwko drugiemu z rodziców (por. uchwała SN z 30.09.2010 r., I KZP 10/10, OSNKW 2010/10, poz. 84). W wypadku gdy pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, w szczególności ze względu na wiek lub stan zdrowia, jego prawa może wykonywać osoba, pod której pieczęą on pozostaje (art. 51 § 3 k.p.k.). W wypadku śmierci pokrzywdzonego z uprawnienia do wniesienia apelacji mogą skorzystać osoby dlań najbliższe, a w razie ich braku lub nieujawnienia – prokurator, działając z urzędu (art. 52 § 1 k.p.k.). Osoby najbliższe do realizacji tego uprawnienia muszą uzyskać status oskarżyciela posiłkowego. Stają się wówczas tzw. stroną zastępczą. Prawo do wniesienia środków odwoławczych przysługuje także osobom najbliższym w razie śmierci oskarżyciela posiłkowego (art. 58 § 1 k.p.k.) lub oskarżyciela prywatnego (art. 61 § 1 k.p.k.). Następuje wówczas podmiana osobowa danej strony, a strona nowa dysponuje takimi uprawnieniami, jakie posiadałby w dalszym postępowaniu zmarły.

9. Stroną postępowania sądowego jest oskarżony (art. 71 § 2). Jeżeli jest on nieletni lub ubezwłasnowolniony, środek odwoławczy na jego korzyść może wnieść jego przedstawiciel ustawowy lub osoba, pod której pieczęą on pozostaje (art. 76).
10. Nie jest stroną przedstawiciel społeczny, którego zakres uprawnień określa art. 91. Nie ma on więc prawa do wnoszenia środków odwoławczych.
11. Środek odwoławczy mogą wnieść również przedstawiciele procesowi podmiotów posiadających takie prawo. Przedstawicielem procesowym oskarżonego może być obrońca (art. 83 § 1), zaś pozostałych podmiotów – pełnomocnik (art. 87 § 1). Także osoba niebędąca stroną może ustanowić pełnomocnika (art. 87 § 2). Przykładowo taką osobą w postępowaniu apelacyjnym będzie pokrzywdzony w warunkach wskazanych w art. 444 § 1. Jednak osoba niebędąca stroną może ustanowić pełnomocnika, jeżeli wymagają tego jej interesy w toczącym się postępowaniu (art. 87 § 2). Ocena tej przesłanki należy do sądu.
12. Obrońca w procesie działa obok oskarżonego jako jego przedstawiciel procesowy. Udział obrońcy nie wyłącza osobistego udziału oskarżonego (art. 86 § 2), w tym prawa do wniesienia środka odwoławczego. Dlatego apelacja wniesiona przez oskarżonego od wyroku sądu okręgowego, pomimo przymusu adwokacko-radcowskiego, nie jest wniesiona przez osobę nieuprawnioną. Dotknięta jest natomiast brakiem formalnym, do którego usunięcia oskarżony powinien zostać wezwany (por. uchwała SN z 20.11.1991 r., I KZP 19/91, OSNKW 1992/3–4, poz. 21, z aprobowaną glosą Z. Dody i J. Grajewskiego, PS 1996/6, s. 34).

Zrzeczenie się prawa do wniesienia środka odwoławczego

13. W polskiej procedurze karnej nie została przewidziana możliwość zrzeczenia się prawa do wniesienia środka odwoławczego przez oświadczenie, że strona nie zamierza

zaskarżyć orzeczenia. W wypadku złożenia takiego oświadczenia jest ono prawnie bezskuteczne i nie stoi na przeszkodzie wniesieniu środka odwoławczego w ustawowym terminie. Natomiast w przypadku apelacji od wyroku wydanego w trybie konsensualnym przepisy przewidują ograniczenia w postaci zakazu stawiania niektórych zarzutów odwoławczych (art. 447 § 5). Ponadto ograniczenie stawiania zarzutów odwoławczych wprowadziła nowelizacja z 2019 r. w art. 378a § 4 i art. 427 § 3a, a także wyłączyła zaskarżenie wyroku w drodze apelacji w wypadkach wskazanych w art. 447 § 6.

Zakres zaskarżenia orzeczenia

14. W § 2 komentowanego przepisu wskazany został zakres zaskarżenia orzeczenia. Dotyczy on także zarządzeń (art. 466 § 1). Orzeczenie lub zarządzenie można zaskarżyć w całości lub w części. Dopuszczalne jest zaskarżenie tzw. podmiotowych i przedmiotowych części orzeczenia, których wyodrębnienie następuje na zasadzie podziału wertykalnego: w sprawach złożonych przedmiotowo – co do niektórych czynów, a w sprawach złożonych podmiotowo – co do niektórych oskarżonych. Dopuszczalne jest także zaskarżenie części orzeczenia wyodrębnionych na zasadzie podziału horyzontalnego, np. kwestionowanie tylko okresu przedłużenia tymczasowego aresztowania, a nie podstaw jego dalszego stosowania, czy tylko rozstrzygnięcia co do kary bez kwestionowania rozstrzygnięcia w przedmiocie winy (zob. szerzej P. Hofmański, *Horyzontalna prawomocność...*, s. 3 i n.; S. Steinborn, *Prawomocność części orzeczenia...*).
15. W środku odwoławczym należy zawsze określić zakres zaskarżenia, czyli wskazać składniki orzeczenia (zarządzenia), przeciwko którym jest skierowany środek odwoławczy, albo brak określonych składników orzeczenia (rozstrzygnięcia), który jest podstawą wniesienia środka odwoławczego. Wymaga tego art. 427 § 1 *in principio*. W wypadku zaskarżenia wyroku określenie „w całości” należy odczytać w powiązaniu z art. 447 § 1. Oznacza to, że wyrok zaskarżony co do winy zostaje zaskarżony w całości. Natomiast zaskarżenie „w całości” postanowienia lub zarządzenia należy odnieść do sytuacji, w której kwestionowane są wszystkie rozstrzygnięcia w nich zawarte. Pojęcie zaskarżenia „w części”, gdy chodzi o wyrok, należy odczytać z uwzględnieniem art. 447 § 1–3. Oznacza to, że gdy skarżący nie kwestionuje winy, a tylko inne rozstrzygnięcia, to zawsze zaskarża wyrok w części. Zaskarżenie w części dotyczy więc wyroków skazujących albo warunkowo umarzających postępowanie, gdyż w tych orzeczeniach oprócz rozstrzygnięcia co do winy są jeszcze inne, stanowiące konsekwencję przypisania sprawstwa i winy. W wyroku warunkowo umarzającym postępowanie będą to rozstrzygnięcia związane z warunkami warunkowego umorzenia. Jeśli kwestionowane będą tylko te warunki, np. okres próby lub orzeczenie o środku karnym, wyrok zostanie zaskarżony tylko w tej części.

W komentarzu dokonano analizy poszczególnych przepisów, wskazano na pojawiające się wątpliwości interpretacyjne i przedstawiono propozycje ich rozwiązania. W ten sposób starano się wyjść naprzeciw oczekiwaniom praktyków, aby komentarz nie kończył się tam, gdzie zaczynają się problemy.

Autorzy wykorzystali dotychczasowy dorobek piśmiennictwa prawniczego, w tym wypowiedzi odnoszące się do nowych i starych przepisów, omówili poglądy doktryny, a także stanowisko jej przedstawicieli w kwestiach spornych. Zebrali również dorobek judykatury i orzecznictwa, szczególnie pod kątem jego aktualności na gruncie nowych oraz zmienionych przepisów. Powołali orzeczenia najistotniejsze, zwłaszcza o charakterze precedensowym, gdy przedstawiony pogląd ma znaczenie dla praktyki.

W piątym wydaniu komentarza uwzględniono ostatnie zmiany Kodeksu postępowania karnego. Szczególną uwagę zwrócono na obszerną nowelizację z 19 lipca 2019 r., która – jak wskazano w uzasadnieniu projektu – miała na celu usprawnienie postępowania karnego poprzez rezygnację ze zbędnego formalizmu, wprowadzenie ułatwień dla uczestników postępowania związanych z udziałem w nim, zapobieżenie obstrukcji procesowej stron i szersze zabezpieczenie interesu społecznego w postępowaniu. W komentarzu przedstawiono zatem interpretację nowych i zmienionych przepisów także pod kątem ich projektowanej funkcjonalności. Wprowadzone zmiany dotyczą m.in.:

- przeprowadzania czynności procesowych pod nieobecność stron, obrońców i pełnomocników,
- doręczeń pism procesowych,
- ogłaszania orzeczeń i zarządzeń na rozprawie i posiedzeniu,
- formuły uzasadnień wyroków,
- sposobu przeprowadzania dowodów na rozprawie,
- postępowania odwoławczego i kasacyjnego.

Publikacja jest przeznaczona przede wszystkim dla praktyków prawa: sędziów, prokuratorów, adwokatów i radców prawnych. Stanowi też źródło wiedzy dla aplikantów zawodów prawniczych.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL
WWW.PROFINFO.PL

